

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Problematika sexuální výchovy na ZŠ

Vypracoval: Monika Nuñez Bolívar
Vedoucí práce: PhDr. Marta Franclová, Ph.D.

České Budějovice 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Horšovském Týně dne 27.5.2014

Monika Nuñez Bolívar

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych na tomto místě poděkovat PhDr. Martě Franclové, Ph.D. za její pomoc, odborné vedení, cenné rady a vstřícnost při psaní této diplomové práce.

Dále mé díky patří celé mé rodině a blízkým, kteří mi vždy pomáhali a podporovali mě po celou dobu mého studia.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala školám, na kterých byl výzkum prováděn.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na problematiku sexuální výchovy na základní škole. Cílem je především zmapovat tuto problematiku na vybraných školách, zjistit jejich postoj k dané oblasti a také se pokusit analyzovat skutečné potřeby žáků těchto základních škol.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V části teoretické se zabývám pojmem sexuální výchovy a její důležitostí v současné moderní společnosti. V dalších kapitolách je kladen důraz zejména na sexuální výchovu v rodině a ve škole a jejímu zakotvení v kurikulárních dokumentech.

Část praktická se zaměřuje na výzkum skutečného stavu sexuální výchovy na dvou vybraných základních školách a zjišťuje postoj těchto škol k dané problematice. Snaží se zjistit skutečné potřeby žáků v této oblasti a jejich informovanost o tomto tématu nejen z pohledu školy, ale také rodiny.

Klíčová slova:

sexuální výchova na základní škole, sexuální výchova v rodině, kurikulární dokumenty, principy sexuální výchovy, problematika sexuální výchovy

ABSTRACT

This diploma thesis deals with problematics of sexual education at primary schools. Its aim is to make an overview of the problematics concerning two chosen primary schools, find out about their attitude towards this field and try to analyse real needs of pupils attending them.

This diploma thesis is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part deals with a term of sexual education and its importance in modern society. Other chapters emphasize sexual education in families, at schools and their participation in curricular documents.

The practical part deals with a research of real conditions of sexual education at two already chosen primary schools and it tries to find out about these schools' attitudes towards the problematics. It also tries to find out about real needs of pupils in this area and about their knowledge of sexual education not only from their school's point of view, but also that of their families.

Keywords:

Sexual education at primary school, sexual education in family, curricular documents, principles of sexual education, problematics of sexual education

Obsah

Úvod.....	5
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA.....	6
1.1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA JAKO POJEM.....	6
1.2 NEZBYTNOST SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V ZÁVISLOSTI NA ZMĚNÁCH SPOLEČNOSTI.....	7
1.3 OBSAH SEXUÁLNÍ VÝCHOVY.....	10
1.4 PRINCIPY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY.....	11
2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RODINĚ.....	17
2.1 PŘIROZENÉ PROSTŘEDÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY.....	17
2.2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RANÉM VĚKU.....	18
2.3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA VE ŠKOLNÍM VĚKU.....	20
3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA NA ZŠ.....	23
3.1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH.....	23
3.1.1 NÁRODNÍ PROGRAM ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ V ČR – BÍLÁ KNIHA.....	23
3.1.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP).....	25
3.1.3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (ŠVP).....	28
3.2 METODY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY NA ZŠ.....	28
3.3 VYBRANÉ UČIVO SEXUÁLNÍ VÝCHOVY NA 1. STUPNI ZŠ.....	31
3.4 VYBRANÉ UČIVO SEXUÁLNÍ VÝCHOVY NA 2. STUPNI ZŠ.....	32
3.4.1 PROBLEMATIKA DOSPÍVÁNÍ.....	32
3.4.2 PROBLEMATIKA SEXUÁLNÍCH VZTAHŮ.....	35
SHRNUTÍ.....	37
VÝZKUMNÁ ČÁST.....	38
4 CÍL VÝZKUMU.....	38
4.1 METODA ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	39
4.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	42
4.3 REALIZACE VÝZKUMU.....	44
5. ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU.....	45
5.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU O ŽÁCÍCH:.....	45
5.1.1 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ ŽÁKŮ.....	60
5.2 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU PRO PEDAGOGY.....	63
5.2.1 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ PEDAGOGŮ.....	71
ZÁVĚR.....	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	76

PŘÍLOHY.....	79
PŘÍLOHA I. - DOTAZNÍK PRO ŽÁKY.....	80
PŘÍLOHA II. - DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY.....	85

ÚVOD

Ke zpracování své diplomové práce jsem si vybrala velice zajímavé, ale zároveň značně rozporuplné téma: Problematika sexuální výchovy na ZŠ.

Tímto tématem jsem se rozhodla zabývat v momentě, kdy jsem ve své učitelské praxi zjistila, že panují značně rozporuplné názory na toto téma a že mnoho lidí ho stále považuje za velice citlivé.

Věřím tomu, že žáci základních škol mají dostávat komplexní informace, které se týkají sexuální výchovy a sexuálního života, neboť lidská sexualita naprosto neodmyslitelně patří k naší lidské podstatě. Je přirozené, že dříve či později začneme vést sexuální život, a proto si myslím, že se problematice sexuální výchovy na školách má věnovat zvýšená pozornost. Obávám se, že pokud žáci o této problematice nebudou dostávat úplné a jasné informace, povede to k závažným problémům, které se budou týkat jak předčasného zahájení pohlavního života, tak také nechtěného těhotenství a šíření pohlavních nemocí.

Ve své diplomové práci se zaměřím zejména na problematiku sexuální výchovy u žáků na 2. stupni. Z teoretického hlediska se má práce bude zabývat problematikou sexuální výchovy v obecném pojetí, studiem odborníků v tomto oboru a zejména nezbytností sexuální výchovy v rodině a ve škole.

V praktické části práce bude mým hlavním cílem pokusit se zmapovat některé oblasti, které se týkají problematiky sexuální výchovy na vybraných školách a zjistit, zda samotní žáci jsou se současným pojetím sexuální výchovy spokojeni. Dále se pokusím analyzovat postoje pedagogů i rodičů k dané oblasti.

Ráda bych, aby má diplomová práce pomohla nahlížet na oblast sexuální výchovy v novém světle, aby si každý uvědomil její důležitost v dnešním moderním světě a nebral ji pouze jako okrajovou záležitost. A hlavně bych ráda poukázala na fakt, že sexuální výchova není pouhou výchovou „o sexu“, ale je v současné době pojímána v mnohem širším měřítku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA

1.1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA JAKO POJEM

Sexuální výchova je téma, které je v posledních několika letech přetřásáno a probíráno nejen ve školách a rodinách, ale stalo se velkým politickým tématem, a to jak v České Republice, tak i v některých jiných státech (Šilerová, 2003).

Existuje mnoho odborníků, kteří se daným tématem zabývají a vymezují pojem sexuální výchovy.

Mezinárodní federace plánovaného rodičovství (IPPF) (in Janiš, 2010) vysvětluje podstatu této výchovy takto:

„Hlavním cílem školní výchovy je připravit mladé lidi pro život v dospělosti a pro jejich role ve společnosti. Jestliže sexualita, manželství a rodinný život jsou důležitým prvkem v životě většiny obyvatelstva, potom zcela jistě je logickou a nutnou povinností školy připravit mladé lidi i pro tuto oblast. Sexuální výchova musí být pokládána za jednu část celkové školní výchovy, která zprostředkovává dětem a mladým lidem informace nutné k tomu, aby byli schopni vytvořit si správný názor, úsudek i postoje.“

Oldřich Pšenička (1995, s. 73) uvádí:

„Sexuální výchovu musíme chápat jako nedílnou součást celkové výchovy, zvláště pak jako součást výchovy k zodpovědnému mateřství a otcovství. Sexuální výchovu musíme roudovat na dobré mezilidské vztahy v rodině, na výchovu k odpovědnosti, porozumění, na vzájemnou pomoc a sebeodříkání.“

V publikaci **Sexuální Výchova – včera, dnes a zítra** (Janiš, 2014, s. 14) je sexuální výchova definována jako:

“Výchova směřující k získání návyků, dovedností, znalostí, hodnot, norem a postojů v oblasti vztahů mezi mužem a ženou.“

Sexuální výchova je pojem, který má zahrnovat nejen informace a problémy týkající se pohlavního života, sexu, intimních vztahů, ale je důležité, aby přibližovala i oblasti vztahů mezi lidmi, morálku, etiku, partnerské a manželské vztahy, rodičovství, lásku, úctu k druhým lidem. Sexuální výchova je téma velmi široké, které zasahuje do mnoha oblastí lidského života a má rozvíjet vědomosti mladých lidí v souladu s vědeckým poznáním. Úkolem není jen strohé přednášení a poučování. Má vytvářet správné postoje k životu a s tím související návyky (Uzel, 2006).

Cílem sexuální výchovy je především:

- Představit lidskou sexualitu, její projevy a rozmanitost a umět je správně vyjádřit (volit vhodná slova, netabuizovat);
- Utvářet správné postoje k hodnotám a normám;
- Propojovat informace s podněty každodenního života, využívat tyto podněty;
- Dávat nejen poučení, které je potřebné, ale také varovat před nebezpečím (např. nákaza HIV);
- Upozorňovat na nebezpečí nepravdivých informací (médiá, kamarádi apod.), odstraňovat falešné předsudky;
- Citlivě postupovat v otázkách homosexuality;
- Provádět sexuální výchovu metodicky správně a na odborné úrovni své doby v takovém souladu, aby byla co nejbližší kultuře mladých lidí (Sielert, 1994).

1.2 NEZBYTNOST SEXUÁLNÍ VÝCHOVY V ZÁVISLOSTI NA ZMĚNÁCH SPOLEČNOSTI

Existuje mnoho odpůrců sexuální výchovy. Někteří jsou z řad rodičů, jiní z řad různých organizací, spolků a hnutí. **Hnutí pro život** vydalo v roce 2010 knihu s názvem *Důvody, proč neučit sexuální výchovu* (Anchell, 2010). Jedná se vlastně o zkrácenou verzi knihy Melvina Anchella: *Sexuální výchova s otazníkem*.

V úvodu knihy se Radim Ucháč, prezident Hnutí pro život ČR, otevřeně staví proti sexuální výchově. Podle něj se hledají různé záminky pro zavedení sexuální výchovy na školách, zejména: nechtěná těhotenství, sexuální zneužívání, pohlavně přenosné choroby a jiné.

Sexuální výchova dle něj potlačuje přirozenou intimitu a stud, kritizuje zážitkové hry. Ty označuje jako konec všech sexuálních zábran a tvrdí, že vedou k promiskuitnímu chování. Odsuzuje masivní zaměření na antikoncepci:

„Zároveň je neustálým vnucováním antikoncepce vytvářeno prostředí trvalého strachu. Početí je chybou a vlastní dítě se stává nepřítelem, před kterým je nutno se chránit (Anchell, 2010, s. 8).“

Jako důsledek sexuální výchovy uvádí úpadek lidské sexuality. Přístupný je spíše k hodinám rodinné výchovy, kde se chce na rozdíl od „nebezpečné sexuální výchovy“ přiměřenou formou nad různými otázkami zamýšlet (Anchell, 2010).

Dalším, kdo se staví proti, je **Výbor na obranu rodičovských práv**. Poučení o sexuální výchově vnímá jako výsadní právo rodiny a rodičů. Pedagogy, zabývající se sexuální výchovou, označuje jako lidi beze jména, kterým na dětech nezáleží:

„Nejhorší je vzdát se svých rodičovských práv a rozhodování a nechat děti na pospas anonymním lidem bez zábran. Těm nedělá potíže s dětmi o těchto věcech mluvit - nezáleží jim na nich. (Pospíšil, 2014).“

Sexuální výchova je dle nich příliš otevřená, při prezentaci hormonální antikoncepce chybí zdůraznění vlivů, které mohou škodit zdraví. Jakoukoliv propagaci sexuální výchovy odmítají, zvláště pak na ZŠ (Pospíšil, 2014).

Naproti tomu Radim Uzel (2006, s. 1) ve své příručce Sexuální výchova hovoří o nezbytnosti sexuální výchovy a výborně vystihuje její podstatu:

„Sexuální výchova nepředstavuje jen informace o pohlavním životě. Pomáhá také vytvářet žádoucí postoje a učí životním dovednostem. Všechno to raději o dva roky dříve než o pět minut pozdě.“

Vývoj celé společnosti se dle něj v průběhu let stále zrychluje a v životě člověka probíhají neustále změny, takže některé principy etiky a morální hodnoty se v průběhu let neustále mění a některé pozbývají platnost či doznávají mnoha změn. Svou roli tu sehrává velká spousta různých činitelů, například emancipace žen a s tím spojený přerod z rodiny patriarchální na demokratickou, neomezená možnost cestování, velký turistický ruch, vliv médií a internetu. Proto je nutná určitá změna postojů na morálku, zvláště pak sexuální a úprava názorů na lidskou sexualitu a zdraví (Uzel, 2006).

„Všechny tyto okolnosti nás staví před nutnost změny názorů na sexuální morálku a před nezbytnou korekci představ o lidské sexualitě a sexuálním zdraví (Uzel, 2006, s.6).“

Vše se ale má dít nenásilnou formou, na základě vyzdvižení ohleduplnosti, respektu mezi lidmi. Správná sexuální výchova nikdy nediskriminuje některé jedince či skupiny (např. homosexuály) a zahrnuje jak prvky z oblasti biologie a medicíny, tak problémy celospolečenské a psychologické (Uzel, 2006).

Vladimír Täubner a Kamil Janiš (1998, s. 21) vyzdvihují důležitost sexuální výchovy na ZŠ a uvádějí:

„Základní škola je jediný subjekt v celém systému výchovy dětské populace, který je schopen v plné míře realizovat sexuální výchovu. Nikomu jinému, ani nikdy jindy se už taková příležitost, ovlivnit výchovu celé dětské populace, nevyskytne.“

Důležitost sexuální výchovy dokazují i další odborné studie:

„Četné výzkumy v oblasti sexuální výchovy potvrdily, že poučená mládež začíná s pohlavními styky později než nepoučená. A nejen to. Sexuální výchova má zřetelně blahodárny vliv na snížení výskytu sexuálně přenosných nemocí a nechtěných těhotenství... (Doležalová Jachanová, 2006, s. 2).“

1.3 OBSAH SEXUÁLNÍ VÝCHOVY

Obsah sexuální výchovy na školách je tvořen:

- v aktuálních blocích (tyto bloky jsou schopny reagovat na situace, které se náhle objeví v rámci společnosti nebo regionu, v blocích jsou také témata, jejichž výklad se nemohl dříve uskutečnit);
- spirálovitě (témata jsou koncipována na hlubší úrovni, opakují se a rozvíjejí).

V hodinách sexuální výchovy na základní škole musí hloubku a posloupnost témat zvolit příslušný pedagog (Täubner, 1996).

Je možné vymezit 3 hlavní oblasti obsahu sexuální výchovy:

1. Informativně poznávací oblast;
2. Emotivně postojová oblast;
3. Oblast chování, dovedností a návyků.

Oblast informativně poznávací: podává žákům poznatky na základě vědeckého poznání, které je aktuální. Některé informace mají skrytý charakter, ale přesto je nutné je v sexuální výchově sdělit. Dítě totiž dovede přijímat i poznatky a pojmy, které momentálně neumí využít a nejsou pro něj aktuální. Pokud jsou však správně pedagogicky podány, stávají se pro ně srozumitelnými.

V případě, že se poznatky a informace v určité oblasti dostanou k žákovi v pozdějším věku, již nejsou tak účinné. Tento žák totiž získal informace z jiných zdrojů (často i nesprávných) a to může bránit správnému pochopení poznatků, které získává od pedagoga. Tímto je daná oblast specifická.

Oblast emotivně postojová: vychází ze skutečnosti, že poznatek či dovednost, kterou se žák naučí samostatně, bude schopen správně a ve vhodnou dobu využít. Aby si žák vytvořil správné postoje, návyky a uměl se správně zachovat v určitých situacích, jsou nezbytné identifikované

a interiorizované postoje. Každá poznávací oblast musí být propojena se silným emotivním názorem.

Oblast dovedností, návyků a chování: zvláště v sexuální výchově je důležité, aby informace, které žák získá, neměly pouze informativní charakter. Aby si žák vytvořil správné dovednosti, návyky a vzorce chování, nemá informace pouze pasivně přijímat, ale musí se aktivně zapojit do výuky a stát se tak spolutvůrcem celého výchovného procesu.

Täubner (1996, s. 8) tvrdí:

„Základní smysl celé sexuální výchovy není jen ve zprostředkování určitého množství informací daných osnovami, ale především ve výchově dovedností, návyků a chování, které jsou založeny na těchto informacích.“

Tato aktivní část se bohužel na většině škol nejvíce opomíjí (Täubner, 1996).

1.4 PRINCIPY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY

Postupy a metody práce, které užívá pedagog v rámci sexuální výchovy musí neustále srovnávat s některými pedagogickými principy. Cílem je zefektivnit a kultivovat sexuální výchovu. Pedagog aplikuje principy obecné, využívá také další zvláštní principy (např. princip aktivity žáka).

Vychovatel, odpovědný za sexuální výchovu, má však využívat ještě dalších speciálních principů. Tyto principy byly vytvořeny na základě výsledků a zkušeností v oblasti sexuální výchovy v jiných zemích (USA, Kanada, Německo, Švýcarsko, Dánsko, Švédsko). Musí být aplikovány na základě podmínek a tradic v České Republice v daném regionu (Täubner, 1996).

1. Sexuální výchova jako součást celkového výchovného procesu

Sexuální výchovu je nutno propojit s celkovým výchovným procesem, a to jak ve škole, tak v rodině. V rámci různých hodin a výchovných postupů probíhá vlastně stále a to i v případě, že sexuální výchova není momentální cíl vychovatele (např. úcta ke starším, k těhotným ženám, postoje k drogám, narkomanii a mnoho dalšího). V podstatě každý pedagog i rodič vlastně vychovává neustále, za pomoci

profesních i životních zkušeností.

V Metodice sexuální výchovy od Vladimíra Täubnera (1996, s. 10) se píše:

„Sexuální výchova probíhá v různých formách prakticky neustále a je součástí celé řady záměrných i nezáměrných postupů učitelů, rodičů a vychovatelů. Každý vychovatel sexuálně vychovává i v případě, že sexuální výchova není přímo jeho cílem.“

Kladný vztah k této výchově má zaujmout celý učitelský sbor a ostatní vychovatelé. Ani učitel, který nese odpovědnost za sexuální výchovu ve škole, nemůže pracovat sám. Naopak! Ostatní pedagogové mají zaujmout kladný a podpůrný postoj, což žáci přirozeně vycítí a předmět jako takový má být respektován a dodána mu příslušná důležitost. Za správnou výuku odpovídá celý učitelský sbor, protože výchova dětí je věc společná a neoddělitelná a učitelé ji zařazují, ať vědomě či ne, do svých výchovných postupů.

Vychovatelé proto nepřímě působí na žáka i mimo sexuálně výchovný směr. Každý učitel se proto v tomto směru má neustále vzdělávat (Täubner, 1996).

2. Princip přiměřenosti a individuálního přístupu

Další zásadou v tomto vzdělávacím procesu je, že má být přiměřený a individuálně pojatý. To je velmi důležité, neboť každý žák je na určitém rozdílném stupni zralosti jak po stránce psychické, tak biologické. V úvahu se musí brát i příslušnost k určité sociální, náboženské, etnické a jiné skupině, ke kulturním tradicím, způsobu života v rodině a mnohé další aspekty. Tento přístup ale nesmí vychovatele brzdit či omezovat, ale má pomáhat dítě lépe chápat a dle toho ke každému dítěti jednotlivě přistupovat:

„Přiměřenost a individuální přístup nelze chápat jako omezující či restriktivní princip, ale jako princip kopírující subjekt žáka a dítěte. Jiným způsobem ho použije učitel na sídlišti v Praze a jiným venkovský učitel na Hané (Täubner, 1996, s. 12).“

Tento princip pomáhá řešit problém práva lidí s rozdílnou sexuální orientací, neboť každý člověk má právo na svou pohlavní identitu (Täubner, 1996).

3. Sexuální výchova na základě vědeckého poznání

Celý výchovný proces musí probíhat na základě vědeckého poznání, v souladu s novými poznatky. Je třeba užívat správné názvy, pojmy, správně označovat pohlavní a ostatní orgány a neustále se vzdělávat. K tomu pedagog může využívat řadu pomůcek, které jsou doporučené a osvědčily se v praxi. Je nutné, aby informace odpovídaly současným moderním vědeckým trendům, musí ale respektovat věk dětí, regionální a jiné odlišnosti a být pravdivé (Täubner, 1996).

4. Koedukace v sexuální výchově

Společná výuka chlapů a dívek - tzv. **koedukace** je další zásadou sexuální výchovy, neboť mezi poznatky děvčat a chlapců není zřetelný rozdíl a společná výuka tu vede k přirozenosti, bez znaků nějaké špatnosti, tajnůstkářství:

„Koedukovaný charakter sexuální výchovy činí ze sexuální výchovy věc přirozenou, která nemá znaky tajemna a nemravnosti (Täubner, 1996, s. 11).“

Obě pohlaví mají možnost spolu vzájemně hovořit, učí se tak správné komunikaci i ve věcech sexuality, to je prevencí pokrytectví a puritánství (puritán = stoupenec přehnaných morálních zásad). Jistě se vyskytnou situace, kdy je třeba některá témata probrat jen s děvčaty (chlapci) či individuálně (určité dotazy intimního a osobního charakteru, situace, kdy je třeba rada a další). Výhodou je, že se žáci učí jednat asertivně. To znamená prosazovat vlastní názor či zájem a nacvičují etické dovednosti.

Společná výuka pomáhá v budoucím životě natrénovat si nejen správné chování mezi partnery, ale celkové chování a jeho vzorce. Pomáhá přirozené komunikaci mezi chlapcem a dívkou, později mužem a ženou. Učí i pravidlům společenského chování vůbec. Je to velmi dobrou, praktickou přípravou pro budoucí život (Täubner, 1996).

5. Princip etiky v sexuální výchově

Sexuální výchova má být přibližována v souladu se základními etickými principy naší společnosti, na základě takových cenných vztahů mezi lidmi jako je přátelství, láska, odpovědnost. Nemá obsahovat pouze strohé informace z oblasti

fyzologie a biologie. Musí vést dítě k určitému správnému chování, ať již sexuálnímu, ale i v oblasti vztahů mezi lidmi. Toto chování musí nést znaky správné morálky a odpovědnosti. Je důležité, aby si děti osvojily správný přístup a úctu např. ke starým lidem, ženám, matkám, rodičům atd., aby se učily chovat odpovědně a získaly správné životní postoje (Täubner, 1996).

6. Aktuálnost a princip projekce

Informace, které žáci dostávají, mají být aktuální, zprostředkované v určitém časovém předstihu, aby se k žákovi dostaly včas. Poznatky se ovšem mají týkat nejen věcí, které člověk potřebuje aktuálně, ale i důležitých vědomostí, které bude potřebovat v budoucnu, které budou utvářet jeho postoje a využije je v budoucím životě a on si je bude schopen vybavit, promítnout, tzv. **Zásada projekce**. To znamená, že žák musí vědět nejen jak se má chovat aktuálně, ale některé poznatky a postoje musí pedagog děti učit a vychovávat tak, aby na ně dítě v budoucnu bylo připraveno, pokud by se s danou situací setkalo (prevence HIV, sexuální zneužívání, pohlavní choroby a další).

Děti je třeba naučit říci „ne“, pokud jim někdo nabídne drogu či jinou návykovou látku a toto chování si musí osvojit v předstihu, než takováto situace eventuálně nastane. Samozřejmě je opět nutno brát ohled na věk, zralost a individualitu dítěte. S některými poznatky se proto žáci neumějí plně ztotožnit, či je plně chápat, přesto takovéto informace nejsou předčasné (Täubner, 1996).

Vladimír Täubner (1996, s. 12) to vysvětluje takto:

„Příkladem je výcvik některých hygienických dovedností v předškolním nebo mladším školním věku (hygiena pohlavních orgánů), aniž bychom očekávali identifikaci s dovedností a porozumění smyslu hygieny. Ani v tomto případě nelze hovořit o předčasnosti.“

7. Komplexnost a harmoničnost sexuální výchovy

Celá sexuální výchova má probíhat v širokých souvislostech, musí být ucelena tak, aby jednotlivé vědomosti se k žákovi dostávaly zároveň nejen na úrovni fyziologické, ale aby na dané téma bylo pohlíženo celkově z pohledu

psychologického, etického, sociálního, kulturního, v souladu se zákony a normami ČR.

Vladimír Täubner (1996, s. 12) zdůrazňuje nutnost formování všech oblastí:

„Vychovatel formuje všechny sféry dítěte související se sexualitou najednou a v závislosti na ostatních výchovných vlivech. Nelze rozvíjet odtrženě například jen kognitivní a paměťovou sféru a současně nereflektovat na postoje, dovednosti a chování.“

Proto se v rámci sexuální výchovy bude jistě prolínat řada předmětů a různých postupů a metod. Zároveň s informacemi se musí formovat postoje žáků, názory, vzorce chování. Vše má probíhat zcela nenásilnou formou, v souladu se zvyklostmi v dané oblasti (Täubner, 1996).

8. Aktivní spolupráce se žákem

Neméně důležitá je aktivní spolupráce se žákem. Vynikající je, když žák spolupracuje s učitelem a sám se aktivně podílí na obsahu, formě a způsobech výuky, aby výsledkem byl tvořivý a smysluplný proces (Täubner, 1996).

„Poznatky nejsou žákovi prostě sdělovány tak, jak to bývá v jiných naukových předmětech, ale k jejich osvojování dochází kreativním procesem ve spolupráci s učitelem. Vychovatel k tomu využívá svých i žákových zkušeností (Täubner, 1996, s. 13).“

9. Princip spolupráce rodiny a školy

Rodiče musí znát metody a obsah sexuální výchovy, proto je nutné je dobře informovat. Rodiče mají sexuální výchovu doma správně doplňovat a se sexuální výchovou ve škole musí souhlasit.

Metody sexuální výchovy lze rodičům sdělovat způsoby ústními a písemnými. Je důležité, aby byly pravidelné. Rodič má právo účastnit se hodin sexuální výchovy ve škole a na výchově se přímo podílet. Veškeré připomínky rodičů s nimi musí učitel prokonzultovat (Täubner, 1996).

10. Pedagogičnost a odbornost učitele

Na pedagoga, který má na starost sexuální výchovu, jsou kladeny jednak běžné pedagogické požadavky, jednak požadavky speciální. Je to především odbornost vychovatele a znalost problematiky v mnoha oborech – biologie, etika, zdravotvěda, sexuální výchova a sexualita, etika, etiketa, psychologie.

Pedagog musí mít též dobré didaktické znalosti. Na každé škole musí být učitel pověřen sexuální výchovou a ten je odpovědný za způsob výuky v rámci celé školy. Pedagog musí mít důvěru rodičů i dětí a svým chováním a povahovými vlastnostmi být pro dítě příkladem (Täubner, 1996).

2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RODINĚ

2.1 PŘIROZENÉ PROSTŘEDÍ SEXUÁLNÍ VÝCHOVY

Dle Lenky Šilerové (2003, s. 19) je prvním přirozeným prostředím pro sexuální výchovu rodina:

„Rodina je nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, pro rozhovory o pohlavním dospívání, o lásce, partnerství, o erotice, sexualitě a jejích projevech.“

Hlavní důvody, proč je sexuální výchova v rodině přirozená:

- důvěrné prostředí;
- blízkost osob v rodině;
- přirozené propojení sexuality s láskyplným prostředím rodiny;
- společné plánování, aktivity, běžné starosti a radosti;
- sdílení společných hodnot.

Právě v rodině probíhá významná část sexuální výchovy. Často nezáměrně, na základě vzájemného vztahu rodičů a vztahu mezi všemi příslušníky rodiny. Od narození se dítě učí žít s ostatními a období raného dětství je rozhodující a určuje, jaký vztah bude mít dítě k ostatním lidem (Šilerová, 2003).

Lenka Šilerová (2003) se ve své knize Sexuální výchova - Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě, ztotožňuje s názorem českého dětského psychologa Zdeňka Matějčka. Ten vidí sexuální výchovu v rodině probíhat ve třech základních rovinách - vztah, vzor a poučení.

- a) **Rovina vztahu** je dle něj: *„Základní citové naladění dítěte, jeho schopnost přijímat druhé, mít k nim důvěru, dávat něco ze sebe, prostě mít rád (Šilerová, 2003, s. 22).“*

b) Na **rovině vzoru**: „*Přijímá dítě modely chování svých lidí, tedy těch, kteří jsou pro něj zdrojem citové jistoty (Šilerová, 2003, s. 22).*“

To jsou ve většině případů rodiče. Děti jsou svými vzory velmi ovlivňovány, silně vnímají jak náklonnost, tak i nezájem mezi rodiči a všemi členy rodiny.

c) Třetí rovinou pak označuje **rovinu poučení**:

„*Třetí rovina je rovinou poučení, vědomostí, znalostí, technik a praktik. Děti a dospívající se potřebují o sexuálních otázkách také dovědět, získat informace. Tuto roli plní částečně škola, ale úloha rodičů zde není zanedbatelná (Šilerová, 2003, s. 22).*“

Z uvedených citací je zřejmé, jak důležité je, aby základy sexuální výchovy dostalo dítě již v rodině, aby škola pak na ně mohla zdárně navázat a rozvíjet je a vhodně doplňovat. Pokud dítě nemá kladné modely chování a celkové citové naladění v rodině, jeho schopnost v navazování vztahů je určitým způsobem snížena (Šilerová, 2003).

2.2 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V RANÉM VĚKU

Sexuální výchova má začít již v rodině a to od nejtělejšího věku. Dítě si totiž potřebuje vytvořit kladný vztah k lidskému tělu, aby poté bylo schopno přijmout vlastní sexualitu. Šilerová (2003, s. 11) uvádí:

„*Pokud již malé dítě pochopí odlišnosti mezi ženským a mužským pohlavím a považuje je za přirozené a samozřejmé, má vytvořen důležitý základ pro další vývoj.*“

Je dokázáno, že biologické rozdíly si začínají děti uvědomovat již po prvním roce věku a od druhého roku se zařazují k pohlaví, ke kterému patří a rozlišují pohlaví i u ostatních. Přibližně ve dvou letech dítě vnímá své vlastní já, což je velmi důležité. S otázkami typu jak jsem se narodil, kde jsem se vzal na světě se rodiče setkávají již po třetím roce a vývoj pokračuje dál. Mužské a ženské role si dítě začíná uvědomovat a napodobovat v předškolním věku. Holčičky napodobují chování svých maminek a chlapci svých otců. Takovéto vzory chování

jsou velmi důležité pro další vývoj dítěte, jak psychický, tak somatický.

Dítě sleduje chování mezi opačnými pohlavími, pozoruje je a získává tak informace a zkušenosti. V této době se také učí, kdy je a není na místě nahota, co se nemá „okukovat“, jak se chovat. Rozhodně ale nikdy nemají nabýt dojmu, že lidské tělo je něco špatného, za co se stydět. Rodiče v tomto období mají naučit děti správně pojmenovat své pohlavní orgány a vysvětlit jim, jak přišly na svět (Šilerová, 2003).

Podle psychologa Pavla Říčana probíhá ztotožnění se svým pohlavím právě v předškolním věku:

„Po biologické a psychologické stránce je sexualita předškoláka v klidu. Samozřejmě se upevňuje sexuální identifikace (ztotožnění se svým pohlavím), jejíž hlavní pilíř byl postaven mezi druhým a třetím rokem. Tato identifikace v předškolním věku je vyjádřena také myšlenkou: „Jednou budu jako táta.“ (Pšenička, 1995, s. 97).“

Pokud rodiče správně a pravdivě hovoří s dětmi o lidském těle, pomáhají pochopit dítěti, jak lidské tělo funguje. Jen tak získá správný postoj k vlastnímu tělu. V opačném případě, je-li odmítáno a rodiče s ním o ničem takovém rozhodně nechtějí hovořit, může nabýt dojmu, že lidské tělo, jeho orgány, jsou něco špatného, o čem se nesmí hovořit a za co se má stydět. Je třeba, aby si již malé dítě uvědomilo rozdíly mezi mužem a ženou a bralo je za zcela přirozené. I malé děti mají dostat pravdivou odpověď, jako na jiné otázky (Šilerová, 2003).

Na danou tematiku reaguje také Oldřich Pšenička (1995, s. 94), který píše:

„Tam, kde rodiče neodpovídají dětem na jejich otázky ohledně sexuality anebo odpovídají vyhýbavě, přestanou se jich děti brzy ptát a ptají se jinde.“

Velice zajímavý pohled na danou problematiku nabízejí Marta Faberová a Dana Vašátková (Janiš, 1997) ve svém příspěvku a doporučují kdy, kde a jak sexuální výchovu vyučovat. Shodují se, že podávat informace dětem je dobré co možná nejdříve, to znamená, jak se dítě samo ptá. Děti jsou všeobecně velmi zvědavé, pátrají po příčinách, chtějí na vše jasnou odpověď, mají obrovskou fantazii. Proto je dobré, aby se jim dostalo poučení přiměřené k věku, ale i jasně

a srozumitelné. Jinak nechápou, z jakého důvodu jim dospělí zatajují či nechtějí sdělit odpovědi, což se může negativně projevit do budoucna. Zkreslené informace ztěžují správný přístup v této oblasti.

Zamýšlejí se také nad tím, kde a jak vychovávat v otázkách sexuální výchovy. Zda se do tohoto procesu má zapojit také škola, či se má odehrávat pouze a výhradně na úrovni rodiny. Doporučují, aby nejdříve probíhala v rodině.

„Sexuální výchovu, stejně jako každou jinou výchovu je třeba rozvíjet nejprve v rodině a potom ve škole. Je to nejen přirozeným právem, ale i přirozenou povinností rodičů (Janiš, 1997, s. 34).“

Škola dle nich sexuální výchovu podporuje, sjednocuje a je třeba, aby probíhala ve shodě s rodinou, aby pohled dítěte na jednotlivé oblasti byl vyvážený.

Jako klíčový se jeví vlastní příklad rodičů, který má rozhodující vliv na vytváření charakteru dětí. Pokud má být jejich příklad kladný, je důležitá dobře fungující rodina, aby mohlo dítě přijímat kladné vzorce chování (Janiš, 1997).

2.3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA VE ŠKOLNÍM VĚKU

V období školního věku má samozřejmě sexuální výchova v rodině pokračovat. Velmi důležité je říkat dětem pravdu a být upřímní. Neodkazovat je na dobu „až budeš starší“. Vždy je možné dát dítěti takovou odpověď, které bude rozumět a bude přiměřená jeho vývoji i věku (Šilerová, 2003).

Příklad otázky a přiměřené odpovědi může být:

„Dan: Vojtova sestra má miminko, ale není vůbec vdaná. Jak je to možné? (Základní a mateřská škola Borek, 2014, s. 2)“

„Matka: Pokud má muž se ženou pohlavní styk, ať jsou manželé nebo ne, může žena otěhotnět. Já si myslím, že by se žena měla vdát, a potom mít miminko. Myslím, že nejlepší je, když rodina žije pohromadě (Základní a mateřská škola Borek, 2014, s. 2).“

Rodiče často neznají přesnou a správnou odpověď, mohou mít někdy problémy si povídat s dítětem o intimních věcech nebo neví, jak je správně podat.

Zajímavým příkladem je příběh australské maminky, která se běžně koupala ve vaně společně se svým šestiletým synem. Ten ji překvapil svou otázkou:

„Mami, budeme souložit?“ Když ji zajímalo, co tím myslí, vysvětlil, že zasune svůj penis do její pochvy. Zděšeně vylezla z vany a už se s ním nikdy nekoupala. Příliš pozdě ji napadlo, že měla prostě odpovědět: „Ne, Honzo, to dělám jenom s tatínkem!“ (Říčan, 2013).“

Na tuto problematiku vhodně reaguje Šilerová (2003, s. 15):

„Vzhledem k tomu, že na děti i dospívající působí řada informací z oblasti sexuality, je zbytečné se obávat, že by se děti mohly nějak zkažit či přijít o svou nevinnost či nevědomost, pokud s nimi budeme o sexuálních otázkách hovořit. Naopak, naše rozhovory s nimi nám pomohou uvést informace a sdělení z médií na pravou míru, ovlivňovat jejich působení.“

Ondřej Trojan je téhož názoru, že dětem se má na položené otázky odpovídat ihned a dítě v žádném případě neodmítat:

„Tím, že budete dítěti na jeho dotazy odpovídat otevřeně a v klidu, docílíte toho, že se nebude bát se vás zeptat a hovořit o sexu bude brát za samozřejmé. Dáte-li dětem naopak najevo, že jsou vám otázky o sexu „proti srsti“, vycítí, že není vhodné se na ně ptát. To později vede k tomu, že dítě hledá odpovědi všude jinde než u Vás – u kamarádů, v časopisech a televizi nebo vlastními sexuálními experimenty (mojerodina.cz, 2014).“

Vždy je nutno tyto informace a zprávy osvětlovat v souvislosti etických a citových vazeb a jistě s určitým časovým předstihem - to znamená, aby dítě dostalo informace včas. Pokud navíc všechny poznatky o sexu budou prezentovány jako výsledek a součást láskyplného a hlubokého vztahu, často pak mladí lidé oddálí dobu začátku pohlavního života na pozdější dobu, kdy jsou připraveni nejen po stránce fyzické, ale i psychické (Šilerová, 2003).

Uvedení autoři se shodují, že sexuální výchova v rodině je přirozenou a důležitou základnou pro další harmonický vývoj osobnosti. Zastávám názor, že rodiče jsou prvními učiteli sexuální výchovy.

3 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA NA ZŠ

3.1 SEXUÁLNÍ VÝCHOVA V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH

Důležitými kurikulárními dokumenty jsou Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Bílá kniha), Rámcové vzdělávací programy (RVP) a Školní vzdělávací programy (ŠVP)(Masarykova univerzita, 2014).

3.1.1 NÁRODNÍ PROGRAM ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ V ČR – BÍLÁ KNIHA

Důvodem pro vypracování Bílé knihy (Kotásek, 2001) bylo stanovit dlouhodobou koncepci výchovy a vzdělávání v závislosti na prudkých změnách společnosti a s tím souvisejících změn každodenního života.

Tento dokument obsahuje mnohé myšlenky, které přímo či nepřímo souvisejí s tématem sexuální výchovy. Zaměřím se nyní na vybrané pasáže, které vidím jako využitelné v oblasti základního vzdělávání.

Obecné cíle vzdělávání a výchovy

Cíle tohoto dokumentu se odvíjí jak z potřeb společenských, tak individuálních. Vzdělávání se dle Bílé knihy:

„Nevztahuje jen k vědění a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojování si sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem i ke společnosti jako celku, k emocionálnímu a volnému rozvoji (Kotásek, 2001, s. 14).“

Z uvedené citace je patrná úzká souvislost se sexuální výchovou a to především v otázce duchovní, sociální, morální a estetické.

Rovina vzdělávání je zaměřena na tyto cíle, které velmi často souvisejí s cíli sexuální výchovy:

- Rozvoj lidské individuality – zaměřuje se na **psychické i fyzické zdraví** a jeho udržování, na rozvoj člověka a jeho maximální uplatnění.

- Zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti – v sexuální výchově je možno uplatnit především oblast morálních hodnot, zkušenosti a dovednosti získané ve vědách, zapojení do poznávacího procesu společnosti.
- Ochrana životního prostředí – v této části je zahrnut také správný životní styl a aktivní podpora zdraví.
- Posilování soudržnosti společnosti – je zajištěno zejména tolerantním postojem, vztahy sounáležitosti a porozuměním k ostatním členům společnosti, což je v souvislosti se sexuální výchovou nezbytné.
- Podpora demokracie a občanské společnosti – každý je součástí této společnosti a má právo být respektován a svobodně jednat. To se projevuje i v rovině vztahu žák – učitel, kde vzájemný respekt a pochopení je na prvním místě.
- Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti – patří sem učení se správnému a bezkonfliktnímu chování a jednání mezi partnery i ve společnosti (Kotásek, 2001, s. 14–15).

Bílá kniha (Kotásek, 2001) také uvádí, že vývoj současné společnosti je mnohem rychlejší. Klíčový je rozvoj technologií, jak v oblasti informací, tak komunikací. Tento fakt vede k „záplavě informacemi“, ze kterých je velice těžké kriticky vybírat a uvádět je na pravou míru. Škola tak pomáhá žákům vytvářet si správné úsudky, postoje a hodnoty a schopnost orientovat se v těchto informacích. To má přímou spojitost se sexuální výchovou, neboť žáci jsou mnohdy zahlceni informacemi, které se daného tématu týkají, ale již nejsou schopni z nich vybírat ty správné a pravdivé. Učitel by tak měl být schopen žáka vést a pomáhat mu dané informace vhodně analyzovat a kriticky zhodnotit.

3.1.2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP)

RVP a klíčové cíle z pohledu sexuální výchovy

RVP usiluje o naplňování mnoha cílů v základním vzdělávání. Z pohledu sexuální výchovy jsou podle Lenky Kubrichtové (Fifková, 2009, s.7) klíčovými cíli:

- a) *„Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný.“*
- b) *„Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožíváních životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě.“*
- c) *„Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi.“*

RVP a vzdělávací oblasti z pohledu sexuální výchovy

RVP ZV obsahuje devět vzdělávacích oblastí. Dva z nich přímo souvisejí s problematikou sexuální výchovy. Jsou to:

- a) Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)

Tato oblast je vytvořena pro 1. stupeň základních škol. Obsahuje okruhy zejména o člověku, rodině, zdraví, vlasti, společnosti, technice a přírodě.

- b) Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)

Oblast je tvořena pro 2. stupeň ZŠ. Zaměřuje se na poznání sebe sama, na zdraví a zdravotní prevenci, zabývá se nemocemi a jiným poškozením zdraví, způsoby jak se chovat, jak rozhodovat (Fifková, 2009).

RVP a očekávané výstupy z pohledu sexuální výchovy

V RVP jsou nastíněny očekávané výstupy (znalosti a dovednosti), jaké by měl žák na 1. a 2. stupni ZŠ mít.

Tyto výstupy Lenka Kubrichtová (in Janiš, 2012, s. 6) shrnuje takto:

- a) *„Žák respektuje přijatá pravidla soužití mezi vrstevníky a partnery, pozitivní komunikací a kooperací přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů v širším společenství (v rodině, komunitě).“*
- b) *„Projevuje odpovědný vztah k sobě samému, k vlastnímu dospívání a pravidlům zdravého životního stylu, dobrovolně se podílí na programech podpory zdraví v rámci školy a obce.“*
- c) *„Optimálně reaguje na fyzické změny v období dospívání a kultivovaně se chová k opačnému pohlaví - v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a životními cíli mladých lidí, přijímá odpovědnost za bezpečné sexuální chování.“*

Doporučení k realizaci sexuální výchovy na ZŠ

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2010) vydalo dne 2. 4. 2010 v Praze **Doporučení k realizaci sexuální výchovy na základních školách**. Dokument vychází z podpory a ochrany zdraví na školách a jejich celkové koncepci.

Sexuální výchova je dle tohoto dokumentu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (2010, s. 3):

„Dlouhodobé, záměrné, cílevědomé a systematické působení na žáka, které ovlivňuje formování jeho osobnosti v otázkách rodiny a lidské sexuality.“

Jde o **první komplexní pohled na problematiku sexuální výchovy z pohledu škol**. Dokument se opírá o Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání a o školní vzdělávací programy.

Obsah Doporučení:

- *„Úvod – naléhavost a komplexnost sexuální výchovy;*
- *Sexuální výchova ve školních dokumentech RVP ZV, RVP ZV – LMP, RVP ZŠS, ŠVP a minimální preventivní program, specifikace;*

- *Podmínky pro realizaci sexuální výchovy na školách, personální podmínky, organizační podmínky, formy a metody výuky, spolupráce školy s rodinou;*
- *Specifika sexuální výchovy u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;*
- *Seznam použitých právních předpisů, literatury a jiných dokumentů;*
- *Doporučené odkazy, příloha (základní pojmy, aktuální výzkumy, právní předpisy a jiné dokumenty, související s danou problematikou) (Janiš, 2012, s. 7).“*

Příručka – Sexuální výchova – vybraná témata

Spolu s Doporučením k realizaci sexuální výchovy na základních školách byla vydána příručka. Nesla název: **Sexuální výchova - vybraná témata**. Vydalo ji MŠMT ve spolupráci s VÚP v Praze.

Příručka ovšem vyvolala odpor u některých rodičů i dalších z řad široké veřejnosti. Publikace měla být moderní pomůckou pro učitele ZŠ, podílelo se na ní 14 lidí z řad odborníků a sexuologů. A nejvíce kritizované části? Zvláště kapitola od Pavla Petrnouška.

Velmi kritizovaný byl tzv. **Kompot od Pavla Petrnouška**. Jde o hru na různé otázky týkající se menstruace, masturbace, líbání, zamilovanosti. Hra probíhá tím způsobem, že žáci sedí v kruhu a na základě odpovědí mění místa.

Tato publikace byla nakonec ministerstvem školství stažena, nicméně doporučení o tom, jakým způsobem má sexuální výchova na školách probíhat, zůstalo v platnosti. Veřejnosti asi nejvíce vadily obrázkové informace, které se jim zdály příliš předčasné. Také absence propojení sexuality a početí, vysvětlení slov jako například orální sex, deflorace, orgasmus a jiné.

K největším odpůrcům se řadil **Výbor na obranu lidských práv (VORP)**, který nasbíral 3000 podpisů jako protest této příručky, zejména z řad tradicionalistických rodičů a katolických kněží, kterých se připojilo 108 (Drchal, 2010).

VORP se přitom řídilo heslem: „*Opravdu chcete, aby se vaše děti učily na základní škole souložit bez zábran a výčitek s kýmkoli, kdykoli a jakkoli* (Drchal, 2010)?“

Bývalý ministr Dobeš byl kritizován za způsob zpracování publikace. V pořadu České televize pak paradoxně útočil na ředitele pražské Základní školy Kuncova Pavla Petrnouška, jehož ZŠ právě podle této příručky učila. Postavil se na stranu tamní francouzštinářky Arjany Shameti, pro kterou byl způsob sexuální výchovy na této škole nepřijatelný. Za ředitele se postavili všichni učitelé jmenované školy, mnoho rodičů i samotní žáci (Svoboda, 2011).

Ti argumentovali takto:

„Hodiny sexuální výchovy byly pro nás přínosné a nikdy jsme neměli problém s průběhem hodiny. Pan ředitel nás nikdy do ničeho nenutil a hodiny byly dobrovolné. Proto nechápeme negativní ohlasy a lži, které putují v médiích. Mrzí nás, že se vede tolik sporů a diskusí na toto téma, ale nás žáků se nikdo nezeptá (Svoboda, 2011).“

Celá událost ale poukazuje na to, jak rozporuplné jsou názory naší veřejnosti na tuto citlivou problematiku.

3.1.3 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (ŠVP)

Školní vzdělávací program si vytváří každá škola sama dle svého zaměření a podílí se na něm všichni učitelé dané školy. Za jeho správné zpracování a kvalitu odpovídá ředitel školy. Škola má právo v tomto programu přihlídnout k zájmům a potřebám jednotlivých žáků (Masarykova univerzita, 2014).

3.2 METODY SEXUÁLNÍ VÝCHOVY NA ZŠ

1. Metody klasické

K základním metodám v sexuální výchově patří výklad učitele a diskuze. Je vhodné výklad doplňovat obrázky, různými tištěnými materiály, knihami apod. Vyučující si má za aktivní spolupráce žáků vždy stanovit cíl, společná pravidla

a způsoby práce. To je předpokladem, aby se vytvořila vhodná atmosféra pro dobrou spolupráci, zvláště při probírání citlivých témat (pohlavní orgány, menstruace apod.).

Na správně vedený výklad pak zpravidla navazuje diskuze. Úkolem pedagoga je snaha, aby diskuze byla diskrétní a otevřená. Děti ovšem musí mít právo oponovat. Je třeba, aby vše probíhalo srozumitelně (např. domluvit se na terminologii, kterou budeme užívat), za všeobecné tolerance.

Pedagog se má snažit aktivně zapojovat děti do diskuze a působit kladně na jejich postoje k danému tématu.

V sexuální výchově však tyto klasické metody výuky nejsou dostačující. Proto je důležité, aby učitel používal další výchovné metody, kde je možno řešit určité modelové situace a zapojit do nich žáky co nejaktivněji a přitom nenásilně (Janiš, 2012).

2. Další metody

a) Metody interaktivní

Zde si děti na konkrétních modelových situacích rozvíjejí a upevňují svoje dovednosti jak sociální, tak komunikační.

Pedagog popíše určitou modelovou situaci, cílem je vyvolat diskuzi na určité téma a najít správné řešení. Žák si vytváří postoj k danému tématu a učí se o něm komunikovat. Tato metoda může být propojena s nácvikem praktických dovedností, např. koupání panenky. V rámci těchto metod může učitel použít dalších interaktivních pomůcek, např. interaktivní tabuli, DVD přehrávač, počítač atd.

b) Projektová výuka

Úkolem učitele je zapojit děti do různých projektů organizovaných v rámci školy i mimo ni.

c) Exkurze specializovaných zařízení

Patří sem návštěvy různých pracovišť, škol, ústavů, protidrogových a jiných center.

d) Programy zaměřené na vzdělání

Tyto programy jsou zajišťovány ve spolupráci s externími specialisty, v rámci sexuální výchovy ve škole (besedy, přednášky apod.).

e) Samostatná práce

Při této metodě žák sám aktivně vyhledává určité informace a pracuje s textem (knihy, publikace, internet). Výsledky a závěry si pak vždy následně ověřuje zpětnou vazbou od pedagoga. Výhodou je, že učitel může vhodně usměrňovat a vyvracet některé nepravdivé či zkreslené informace a uvádět je na pravou míru (např. informace z internetu).

f) Spolupráce s rodinou

Veškerá sexuální výchova ve škole musí probíhat za aktivní spolupráce s rodinou. Počátek sexuální výchovy je vždy v rodině a škola pak na vědomosti navazuje a vhodně je doplňuje.

Spolupráce je zakotvena ve školském zákoně č. 94/1963 Sb. Je třeba, aby rodiče popř. zákonný zástupce byli obeznámeni s plány a cíli dané školy v rámci programu Výchova ke zdraví (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010).

Zásady při vybírání vhodných metod

Všechny metody, které jsou využívány v sexuální výchově, je třeba uplatňovat na základě citlivého přístupu, za dodržování etických norem.

„Volbě každé formy a metody výuky sexuální výchovy předchází zodpovědná a promyšlená příprava (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010, s. 8).“

Dobré je využívat zkušenosti z jiných škol a u externích spolupracovníků zajistit jejich odbornost. Veškeré metody práce mají vycházet z komplexního programu sexuální výchovy ve škole a vhodně na něj navazovat (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010).

3.3 VYBRANÉ UČIVO SEXUÁLNÍ VÝCHOVY NA 1. STUPNI ZŠ

Oblast vzdělávání pro 1. stupeň ZŠ nese název Člověk a jeho svět. Je to široký okruh, který zahrnuje učivo z přírody, rodiny, zdravotní témata, kulturu i vlastivědné znalosti.

Cílem je poznávání místa a okolí, ve kterém žák žije (rodina, škola, město, obec, společnost). Děti se mají naučit správně a bezpečně pohybovat, aktivně vyhledávat zajímavé věci a jevy kolem sebe, osvojit si základy dopravní výchovy a prohlubovat kladný citový vztah ke svému okolí, ke své zemi.

Učí se správně chovat mezi lidmi a vrstevníky, vzájemné úctě a rovnoprávnosti mezi muži a ženami. Je třeba, aby další poznatky získávaly a zkoumaly při návštěvách různých památek, muzeí, sbírek, výstav, knihoven atp., a to v rámci rodiny i školy. Významnou část tvoří přírodopisné znalosti a pozorování, aktivně se učí podílet na ochraně životního prostředí.

Co se týče ochrany zdraví je třeba, aby žáci dostali základní informace o lidském těle, o pohlavních rozdílech mezi mužem a ženou, poznatky o nebezpečí nákazy HIV/AIDS, základy sexuální výchovy = rodina a partnerství. Důraz je přitom kladen na správnou péči o zdraví – zdravá výživa a životospráva, zásady první pomoci a ošetření menších úrazů, nácvik praktických dovedností, jak odmítnout drogu.

Již v této době je třeba žáky poučit o sexuálním zneužívání, týraní, šikaně a odborné pomoci, kam se mohou obrátit. Žáci se názorně dozvídají, jak se chovat při setkání s neznámými lidmi, jak požádat o pomoc (např. jak správně telefonovat, znát krizová telefonní čísla apod).

Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. K tomu významně přispívá i osobní příklad učitelů. Propojení této vzdělávací oblasti s reálným životem a praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládnutí nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků. (Fifková, 2009).

3.4 VYBRANÉ UČIVO SEXUÁLNÍ VÝCHOVY NA 2. STUPNI ZŠ

Obsah sexuální výchovy na 2. stupni ZŠ je opravdu rozsáhlý. Základní vzdělávací oblast nese název Člověk a zdraví a dělí se na úseky: Výchova ke zdraví a Tělesná výchova.

Toto období je převážně dobou puberty, kdy dochází k velkým změnám v organismu, žáci jsou velmi citově zranitelní a vyžadují citlivý přístup. Změny jsou jak v oblasti fyzické, tak duševní, do popředí se dostávají citové zájmy (Fifková, 2009).

3.4.1 PROBLEMATIKA DOSPÍVÁNÍ

Období dospívání je velice problematické. Žákům je zapotřebí vhodně přiblížit, jak se tělo v průběhu dospívání mění, jak se vyvíjí, seznámit je se základními tělesnými i psychickými změnami.

Anatomie a fyziologie dospívání

Vývoj tělesných proporcí má být dán do souvislosti se zdravou výživou, zdravým životním stylem a správnou životosprávou. Důležité je poučení o osobní hygieně a správné výživě.

Zvláště u dívek je třeba upozornit na poruchy příjmu potravy - bulimii a anorexii, které se často objevují u dívek v období dospívání a mohou vést až ke smrti. Mají za následek vážné metabolické poruchy, neboť dívka přijímá jen malé množství potravy, neustále hubne a to pokládá za úspěch (Fenwicková, 1996).

„Mentální anorexie je choroba, při níž se dívka vnímá jako tlustá. Drží dietu, cvičí a nepřijímá dostatek potravy, stále chce hubnout (Fenwicková, 1996, s. 12).“

Dívky v tomto ohledu dokáží být velmi rafinované, chorobnou vyhublost často schovávají pod širokým oblečením a toto nesmí uniknout zkušeným pedagogům. Nejlepší je samozřejmě prevence, vymýtit názor na to, že hubený = úspěšný a krásný. Myslím, že je dobré na toto téma hodně diskutovat, poukazovat na skutečnou krásu, nechtít být za každou cenu „modelem“.

Nezbytné je seznámení s anatomii a fyziologií, jak ženských, tak mužských

pohlavních orgánů. Při popisu je třeba používat správné termíny a názvy.

U ženských reprodukčních orgánů je to seznámení s fyziologií a průběhem menstruačního cyklu, s tělesnými změnami - růst prsů, ochlupení, s průběhem vlastní menstruace a s tím spojené osobní hygieně při menstruaci. Důležité jsou správné rady jak používat hygienické pomůcky - seznámit je s různými možnostmi, technikami zavádění (u tampónu) a zásadami.

U chlapců pak anatomie, fungování a produkce mužských pohlavních buněk, změny na těle, ochlupení, změny hlasu, zvýšené pocení, růst vousů a ostatní změny. Vhodné je zařadit také téma akné a proč vzniká, jak jej ošetřovat, popřípadě doporučit vhodné přípravky či vhodného lékaře. Je třeba nezlehčovat danou tematiku a předcházet tak pocitům méněcennosti, protože akné umí dlouhodobě trápit mnoho dospívajících, popřípadě odkázat na akné linku (www.aknelinka.cz), kde dospívající najdou mnoho cenných rad, rady lékařů, vizážistů, dermatologů, diskusní příspěvky, nejčastější otázky, ankety i soutěže.

S fyziologií těla souvisí též seznámení s citlivostí vlastního těla, jeho uvědomování, pojmy jako masturbace, erotogenní zóny, sexuální představy, překonání falešných pověr a pocitů viny (Fenwicková, 1996).

Změny citového prožívání, kamarádství a přátelství

Se změnami tělesnými souvisí měnící se citové prožívání, které je u dospívajících velmi intenzivní, někdy až nepřiměřené. Mění se nálady bez důvodu, často bývají podráždění a je třeba, aby těmto pocitům porozuměli. Učitelé by proto měli diskutovat s žáky o mezilidských vztazích, přátelství, vztazích s rodiči a životem mezi lidmi.

Dospívající v této době často preferují své vrstevníky, vznikají první pevnější přátelské vztahy. Pokud se ovšem kamarádský vztah rozpadne, může to dítě těžce nést. Chtějí se též sblížit s druhým pohlavím, často se stydí, cítí rozpaky, zmatky. Touží po samostatnosti, chtějí být nezávislí. Nechtějí se již rodičům svěřovat a trávit s nimi tolik času jako dříve. Někdy se jejich názory rozcházejí s představami rodičů, což často vede ke konfliktům.

Dobré je učit se správné komunikaci, pochopení, respektování druhých, například formou her a různých diskusí. Důležitý je osobní příklad vychovatele, který je dle mého názoru stěžejní při formování osobnosti. Tímto způsobem je možno na mladé lidi působit nejvíce (Fenwicková, 1996).

Kamarádství a přátelské vztahy dávají dětem pocit, že jsou součástí něčeho, že někam patří (kolektiv, parta). Mohou se někomu svěřovat s obavami, tajemstvím (nejlepší přítel, přítelkyně), spojuje je podobný věk, společné zájmy a další. Učí se tak přirozeně komunikovat se stejným i opačným pohlavím a vyměňovat si názory. Zjišťují, že pokud budou přehnaně kritičtí a nepříjemní, nebudou v kolektivu moc oblíbení.

Nejvíce přátel získávají žáci právě ve škole, kde mají svoje vrstevníky. Každá mince má však svůj líc i rub. Mladí lidé se chtějí ztotožnit se svými kamarády a vrstevníky a podobat se jim. Bohužel někdy i ve věcech zcela negativních. Určitá skupina je pro ně jakýmsi zdrojem jistoty a oni nechtějí být z této skupiny vyloučeni, či se nějak odlišovat. Často tak podléhají tlakům a přesvědčování, dělají věci, které si ani sami často nepřejí dělat (nebezpečí, že vyzkouší drogu či jiné návykové látky a jiné negativní jevy (Fenwicková, 1996).

Je jisté, že právě v této době je třeba posilovat odvalu žáků a jejich sebevědomí, učit se zbavovat pocitů plachosti, umět říkat ne, učit se správnému asertivnímu chování, což lze nacvičovat a odolávat tak špatným postojům a vlivům okolí. Je třeba, aby si dospívající uvědomili, že odmítnutím neztratí jistě všechny své přátele. Jistě ne ty skutečné.

Zajímavě je problematika podána v knize Sexuální výchova - průvodce citovým a tělesným dozráváním. Autoři (Fenwicková, 1996, s. 32) zde uvádějí:

„Přátelé, kteří se tě vzdají, pokud neuděláš všechno stejně jako oni, nejsou dobří přátelé. Dobří přátelé tě respektují právě proto, že máš vlastní názor a nejsi jen jejich odrazem v zrcadle. Vzepít se vyžaduje někdy skutečnou odvalu. Své postoje nemusíš dávat najevo ostře a kriticky. Stačí jen říct: Nezdá se mi to správné. A čím sebevědoměji to vyzní, tím bude nátlak tvých přátel slabší.“

3.4.2 PROBLEMATIKA SEXUÁLNÍCH VZTAHŮ

Témata ohledně dospívání jsou postupně rozšiřována a propojována s poznatky ohledně prvních citových vztahů, zamilovanosti, prvních lásek i rozchodů, hlubokého duševního okouzlení, které vede k sexuálnímu naplnění.

Dospívající mají vědět, co se děje při sexu, jak lidé sex prožívají, otázky prvního pohlavního styku a prožitky s tím spojené. Vyzdvížena má být „pravá doba a pravá osoba“ pro zahájení pohlavního života, vyzrálost jak fyzická, tak psychická.

Přibližně ve věku 13-15 let se chlapci i dívky zajímají o témata, jakými jsou partnerské vztahy, antikoncepce, nemoci přenášené pohlavním stykem, potraty a další. Jsou ovlivňováni množstvím informací z médií (časopisy, televize, internet) a často bohužel získají dojem, že zaostávají za svými vrstevníky a chtějí se jim vyrovnat.

Zde je vhodné, a je to jeden z významných úkolů sexuální výchovy, uvádět informace v médiích na pravou míru. Je důležité pomáhat dospívajícím a vyvracet mylné představy o sexuálním životě svých vrstevníků, aby si mohli vytvořit sami svůj osobní názor, kdy zahájit sexuální život. Rozhodně je důležité zdůrazňovat, že není vhodné zahájit sexuální život jen proto, aby se vyrovnali ostatním. Je třeba si uvědomit, že sexuální styk do 17 let má jen 1/3 dívek a ani ne polovina chlapců. Důležité je upozornit na hranici pohlavní zralosti, do které je pohlavní styk trestným činem (15 let) (Šilerová, 2003).

Šilerová (2003, s. 55) trefně dodává:

„V této oblasti leží jeden z důležitých úkolů sexuální výchovy, tedy pomáhat mladým lidem usměrňovat nesprávné představy o sexuálním životě vrstevníků a pomoci jim utvořit si vlastní názory a postoje.“

Ruku v ruce s poznatky o prvním sexu, antikoncepci a vztazích jdou poznatky o těhotenství a rodičovství. Moment početí je úžasnou událostí v životě člověka. Je důležité vědět jak začíná a probíhá těhotenství, co se děje se zárodkem po dobu 9 měsíců a jak probíhá porod. Významnými okruhy jsou jistě neplánované těhotenství a význam plánovaného rodičovství.

Důraz je kladen na pedagoga, který je v tomto směru řádně proškolený. Ten musí mít důvěru žáků, umět citlivě přistupovat k jednotlivým problémům, ale přitom se nebát s žáky otevřeně mluvit a pomáhat jim v nesnázích apod. (Fenwicková, 1996).

Prevence HIV/AIDS a sexuálně přenosných chorob

Zvláštní pozornost musí být věnována nemocem, které se přenášejí pohlavním stykem, obeznámení s riziky, které s sebou sex přináší. Namísto je vyzdvihnout opatrnost a pravidla bezpečného sexu, aby nedošlo k přenosu infekce.

Alarmující je neustálý vzestup v počtu nemocných AIDS, proto s jistými zásadami musí být žáci seznámeni již na prvním stupni ZŠ.

Na druhém stupni je třeba informace o této nemoci znovu dostávat do povědomí a rozšiřovat je tak, aby riziko nákazy mladých lidí bylo v budoucnu sníženo na minimum. Žáci mají vědět, kdy je nákaza vyloučena, a které chování je velmi riskantní z hlediska šíření nemoci (Fenwicková, 1996).

„HIV je virus, který způsobuje chorobu známou jako AIDS. Tímto virem se může kdokoliv nakazit, například při nechráněném pohlavním styku s infikovanou osobou nebo použitím infikovaným injekčních jehel. Odhaduje se, že na světě je více než 13 miliónů lidí nakažených virem HIV (Fenwicková, 1996, s. 84).”

SHRNUTÍ

V teoretické části je popsána sexuální výchova jako pojem a zejména její nezbytnost v dnešním světě. Poukazuje na důležitost sexuální výchovy v rodině a ve škole, na vybraná témata z této oblasti a také na její zakotvení v kurikulárních dokumentech. Zdůrazňuje, jak důležitou roli má včasnost a správnost informací, které žáci dostávají.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 CÍL VÝZKUMU

Cílem mého výzkumu bylo zmapování některých vybraných oblastí týkajících se problematiky sexuální výchovy na základních školách.

Vzhledem ke své specializaci jsem se zaměřila na 2. stupeň ZŠ. Tuto problematiku jsem rozpracovala do dílčích cílů a ověřovala je následujícími hypotézami:

- Hypotéza č. 1:** *Žáci ve své rodině hovoří o tématech týkajících se sexuální výchovy.*
- Hypotéza č. 2:** *Žáci nejsou spokojeni s informacemi, které se dozvídají z předmětů zabývajících se sexuální výchovou*
- Hypotéza č. 3:** *Vybrané školy pořádají pro své žáky akce, besedy či programy, týkající se sexuální výchovy.*
- Hypotéza č. 4:** *Postoje pedagogů k sexuální výchově jsou kladné.*

4.1 METODA ZÍSKÁVÁNÍ DAT

Ke svému výzkumu jsem zvolila techniku dotazníku. Dotazník je jedna z nejpoužívanějších výzkumných technik a k jejím významným přednostem patří možnost aplikovat ji i na velkém vzorku respondentů. Tato metoda byla, dle mého názoru, pro můj průzkum nejvhodnější, vzhledem k velkému množství dotazovaných a množství informací, které bylo potřeba získat a vyhodnotit.

Při zadávání dotazníku musí být bráno v úvahu pro jakou skupinu respondentů je vytvářen. Ve své práci jsem se zabývala informacemi, které jsem získala od žáků a pedagogů. Proto musely být otázky pokládány tak, aby byly pro tyto skupiny srozumitelné. Zejména u žáků musel být dotazník přizpůsoben jejich věkové kategorii a jejich rozumovým schopnostem. Při jeho vyplnění jsem nezaznamenala výrazné obtíže s pochopením otázek.

Jednou z nevýhod dotazníku je chybějící osobní kontakt s respondenty. Tento problém jsem vyřešila osobním rozdáním dotazníků v hodinách občanské výchovy. Pedagogický sbor jednotlivých škol mi byl při zjišťování těchto informací nápomocen.

V dotaznících jsem použila 3 typy otázek (uzavřené, polootevřené a otevřené). V uzavřených otázkách si dotazovaní vybírali z jedné nebo několika nabízených možností. Polootevřené otázky byly použity v případech, kdy nebylo možné postihnout celou problematiku. Volila jsem proto nejpravděpodobnější možnosti. Pokud ale ani jedna nevystihovala názor respondentů, mohli uvést názor vlastní. Otevřené otázky nechávaly dotazovaným prostor pro vyjádření svého postoje a vlastního názoru.

Dotazník č. 1 – byl určen pro žáky (7. - 9. tříd) základních škol. Tento dotazník (**viz. Příloha č. 1**) se skládá ze 2 otázek sloužících k základní identifikaci respondentů (věk, pohlaví) a 17 otázek zaměřených na sexuální výchovu. Položeno zde bylo 10 otázek uzavřených, 4 polootevřené, 3 otevřené otázky k vyjádření vlastního názoru.

Otázkami 1 – 3 jsem chtěla zmapovat oblast sexuální výchovy v rámci rodiny, zda rodina poskytuje žákům alespoň základní informace týkající se této problematiky. Pokud ano, která témata jsou v rodině nejvíce diskutována a naopak, které oblasti jsou probírány nedostatečně nebo dokonce tabuizovány.

V **otázkách číslo 4 – 5** bylo zjišťováno, který z členů rodiny poskytuje žákům nejvíce informací, s kým si mohou o těchto problémech otevřeně promluvit a zda jsou tyto debaty pro žáky nepříjemné.

Otázky číslo 6 – 8 poskytovaly informace, ve kterých předmětech se žáci s touto problematikou v současné době setkávají, zda jsou pro ně hodiny týkající se sexuální výchovy zajímavé a zda informace, které žáci doposud ve škole získali, jsou pro ně uspokojivé.

O kterých tématech by měla škola žáky více informovat bylo zjišťováno **otázkou číslo 9**.

Každý žák si pod pojmem sexuální výchova představuje něco jiného. Proto jsem **otázku číslo 10** nechala otevřenou pro vyjádření jejich vlastního názoru.

V poslední době je velmi diskutována otázka, zda by sexuální výchova měla být na školách vyučována jako samostatný předmět, kde by žáci získávali úplné informace o všech otázkách týkajících se sexuality, mateřství, rodičovství, pohlavně přenosných chorobách apod. Zda by si žáci přáli tento předmět vyučovat jako samostatný, jsem mapovala **otázkou číslo 11**.

Odkud (z jakých zdrojů) mimo rodinu získávají žáci nejvíce dalších informací z této oblasti bylo zjišťováno **otázkou číslo 12**.

Otázky 13 – 16 zjišťovaly, zda se na vybraných školách, v rámci preventivních programů konají akce, besedy na témata týkající se sexuální výchovy a oblastí s tím spojených. Mapovaly účast na těchto akcích, jejich zajímavost pro žáky a ověřovaly, zda si dotazovaní z těchto akcí odnesli nějaké zajímavé poznatky.

Jaká akce by měla být na příslušných školách co nejdříve uskutečněna a je pro žáky obzvláště důležitá, jsem mapovala v **otázce číslo 17**.

Dotazník číslo 2 – byl určen pedagogům na základních školách. Tento dotazník (viz. Příloha č. 2) se skládá ze 2 otázek sloužících k základní identifikaci respondentů a 8 otázek, které se snaží postihnout postoj a vztah pedagogů k sexuální výchově v rámci jejich školy. Položeno zde bylo 6 otázek uzavřených a 2 otázky polootevřené.

V **otázce číslo 1** byl zjišťován postoj pedagogů k výuce sexuální výchovy na ZŠ.

Zda by učitelé zavedli sexuální výchovu jako samostatný předmět na základních školách, a tím by poskytli větší prostor k otázkám týkajícím se této problematiky, bylo zjišťováno **otázkou číslo 2**.

Kdo má v rámci školy odpovídat za výuku žáků v oblasti sexuální výchovy, bylo mapováno **otázkou číslo 3**.

Otázky číslo 4 – 5 zjišťovaly názor pedagogů na potřebnost pořádání doplňkových akcí a besed na školách. Dále pak fakt, zda se pedagogové do těchto akcí zapojují a pomáhají s jejich přípravou.

Zda je celkový postoj školy k sexuální výchově kladný, zda škola má zajištěn dostatek didaktických materiálů, pomůcek a pedagogičtí pracovníci mají možnost se dále vzdělávat, bylo zjišťováno **otázkami 6 – 7**.

Otázkou číslo 8 jsem chtěla zjistit, zda sami pedagogové mají zájem se v této problematice dále vzdělávat.

4.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU

Výzkumný vzorek tvořili žáci a pedagogové 2 vybraných základních škol plzeňského kraje.

Škola č. 1

Úplná škola (1. - 9. ročník), kterou navštěvuje přibližně 900 žáků. Jedná se o okresní školu. Pedagogičtí pracovníci věnují zvýšenou pozornost žákům s vývojovými poruchami učení a se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pedagogický sbor tvoří učitelé 1. a 2. stupně a 2 asistenti pedagogů. Převažují zde ženy – pedagožky, jejichž průměrná praxe je 25 let. Působí zde též 1 výchovný poradce, zabývající se poradenstvím pro volbu povolání a otázkami sexuálního poradenství. Dále 1 metodik prevence sociálně patologických jevů.

Pedagogičtí pracovníci se mohou dále vzdělávat a jejich odborná kvalifikovanost dosahuje 75%.

Škola spolupracuje se Střediskem výchovné péče, Pedagogicko-psychologickou poradnou a Policií ČR.

Žáci zde mají na výběr širokou škálu zájmových kroužků a volnočasových aktivit.

Dle informací od pedagogů bylo toto město před pár lety „doupětem“ drogově závislých lidí a proto škola důsledně dbá na zvýšenou informovanost žáků v této problematice a problematikách souvisejících.

Škola č. 2

Úplná škola (1. - 9. ročník), kterou navštěvuje v současné době více než 800 žáků. Její kapacita ale dosahuje až 1000 žáků. Jedná se o větší školu v okresním městě. V této škole působí 48 pedagogických pracovníků 1. a 2. stupně ZŠ, 4 asistenti pedagogů (na každém stupni 2). Ti se snaží pomoci žákům s vývojovými poruchami učení.

Na škole působí též 1 výchovný poradce, zabývající se otázkami, které se týkají sexuální výchovy a volby povolání.

Dle ředitele by škola potřebovala zaměstnat i jednoho školního psychologa, neboť výchovný poradce nemůže postihnout celou problematiku.

Škola nabízí též široké množství kroužků a mimoškolních aktivit a aktivně spolupracuje s poradkyní PPP (pedagogické-psychologické poradny) a Policií ČR.

Celkový počet dotazovaných respondentů: 165 žáků a 60 pedagogů

Škola č. 1: 77 žáků, 23 pedagogů

Škola č. 2: 88 žáků, 37 pedagogů

Pro větší přehlednost uvádím rozložení žáků a pedagogů v tabulce č. 1 a č. 2.

Tabulka číslo 1: Rozložení žáků

Škola	Věk	Chlapci	Dívky	Celkem
Škola 1		30	47	77
	13 - 14	18	25	43
	15 - 16	12	22	34
Škola 2		40	48	88
	13 - 14	21	27	48
	15 - 16	19	21	40

Tabulka číslo 2: Rozložení pedagogů

Věk	Škola	Muži	Ženy	Celkem
Škola 1		5	18	23
	30 - 40	0	7	7
	41 - 50	2	9	11
	51 - 60	3	2	5
Škola 2		9	28	37
	30 - 40	2	10	12
	41 - 50	4	13	17
	51 - 60	3	5	8

4.3 REALIZACE VÝZKUMU

Výzkum proběhl v březnu a dubnu 2014. Byly vybrány 2 základní školy v plzeňském kraji. Najít školy, které by s výzkumem souhlasily bylo poměrně obtížné. Výzkum probíhal na základě dotazníkového šetření. Byly zhotoveny 2 typy dotazníků (pro žáky a pro učitele). Ty byly po domluvě s řediteli obou škol rozdány žákům 7. - 9. tříd a také pedagogům působícím na těchto základních školách.

Žákům bylo celkem rozdáno 200 dotazníků, z tohoto celkového počtu se jich vrátilo 165 (83%). Pedagogům bylo rozdáno celkem 60 dotazníků a návratnost byla 100%. Vyplňování dotazníků bylo anonymní a dobrovolné.

Na základě dotazníkového šetření se tato výzkumná práce snaží ověřit stanovené hypotézy a zároveň porovnat aktuální situaci na dvou základních školách.

5. ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

5.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU O ŽÁCÍCH:

Otázka č. 1: *Mluvíte v rodině o tématech týkajících se lidského těla a sexuality?*

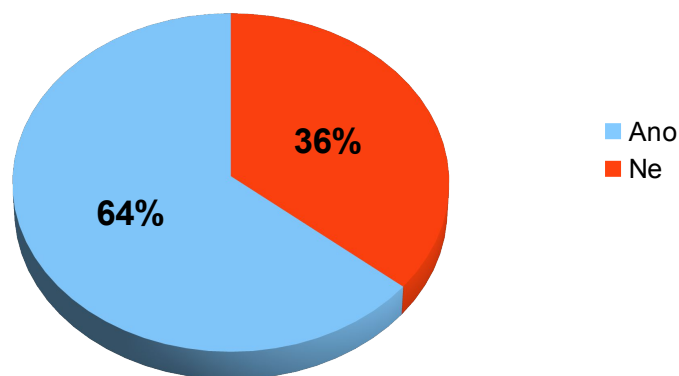
a) ano, b) ne (uvedte důvod)

O tématech týkajících se lidského těla a sexuality v rodině hovoří 106 (64%) žáků, informace o této problematice se naopak nedozví 59 (36%) dětí.

Pokud žáci uvedli odpověď ne, uváděli jako nejčastější důvod:

- Stydí se se mnou o tom mluvit
- Vše se dozvím ze školy a od kamarádů
- Nemají na mne čas
- Nevím, proč se se mnou o tom nebaví

Graf č. 1: Rodina mluví o sexualitě

Otázky č. 2, 3, 4, 5 vyplňovali jen Ti, kteří v otázce č. 1 uvedli „ano“

Otázka č. 2: O kterých tématech mluvíte nejčastěji? (V této otázce bylo možno uvést více možností)

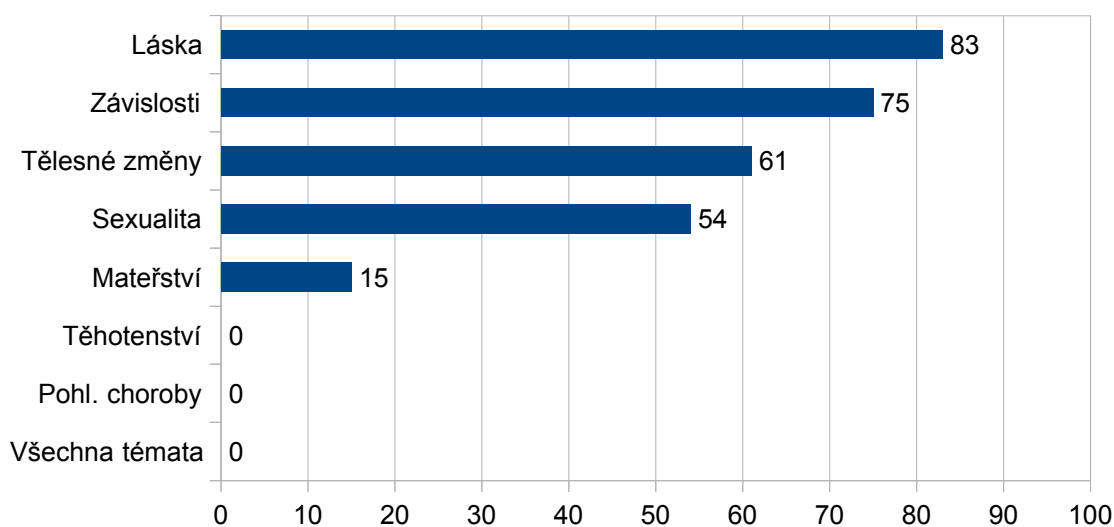
V rodině se nejčastěji hovoří o tématech:

• Láska, přátelství partnerství	83 žáků
• Závislosti (drogy, alkohol, kouření)	75 žáků
• Tělesné změny (menstruace atd.)	61 žáků
• Anatomie lidského těla a sexualita	54 žáků
• Mateřství a rodičovství	15 žáků

Ani jeden z žáků neuvedl možnost:

- Těhotenství a porod
- Pohlavně přenosné choroby
- Mluvíme otevřeně o všech tématech

Graf č. 2: Nejčastější témata rozhovoru

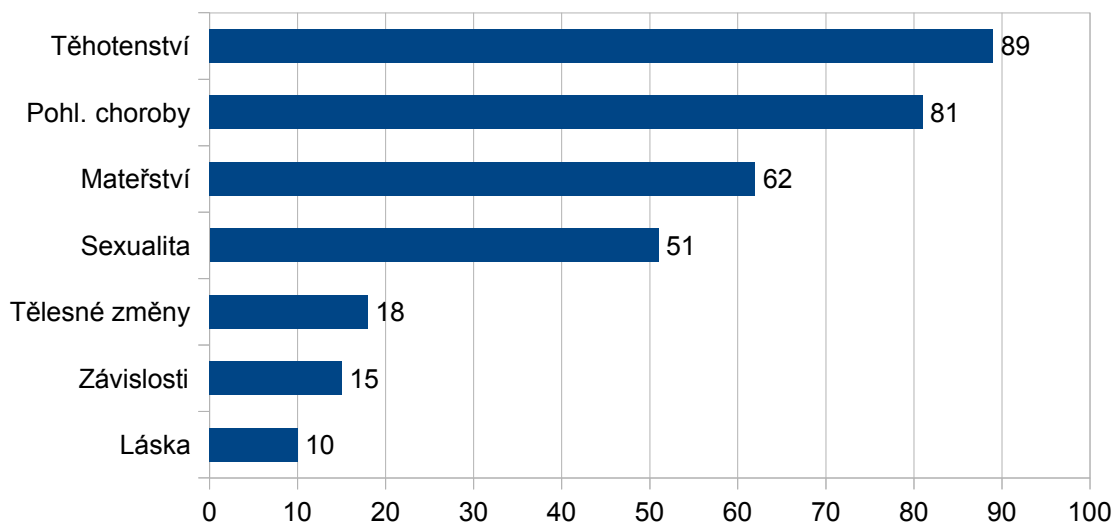

Otázka č. 3: O kterých tématech se ve tvé rodině příliš nebo vůbec nemluví?

V rodině se naopak mluví málo o tématech:

- Těhotenství a porod 89 žáků
- Pohlavně přenosné choroby 81 žáků
- Mateřství a rodičovství 62 žáků
- Anatomie lidského těla a sexualita 51 žáků
- Tělesné změny (menstruace atd.) 18 žáků
- Závislosti (drogy, alkohol, kouření) 15 žáků
- Láska, přátelství partnerství 10 žáků

Graf č. 3: Nejméně diskutovaná témata

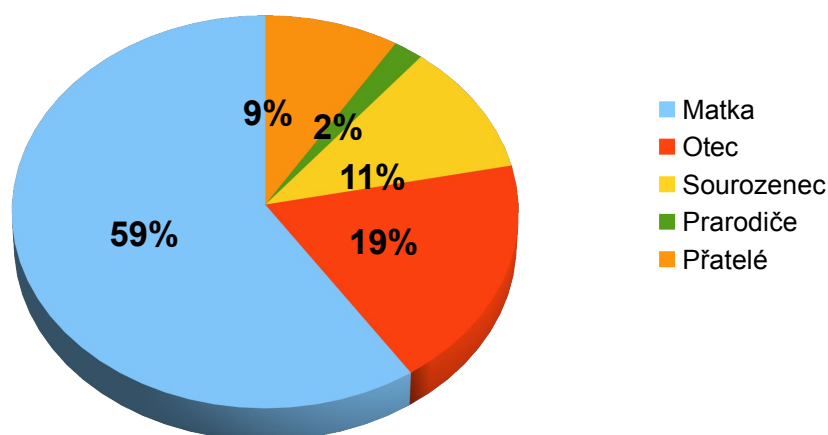

**Otázka č. 4: S kým o tématech, uvedených výše, hovoříš nejčastěji?
(Zde měli respondenti uvést pouze 1 možnost)**

a) matka, b) otec, c) sourozenec, d) prarodiče, e) přátelé, f) někdo jiný

S matkou o tématech hovoří 63 (59%) žáků, s otcem 20 (19%), se sourozencem 12 (11%) dětí, s prarodiči 2 (2%) a se svými přáteli se o této problematice baví 9 (9%) žáků.

Graf č. 4: S kým mluvíš o sexualitě nejčastěji

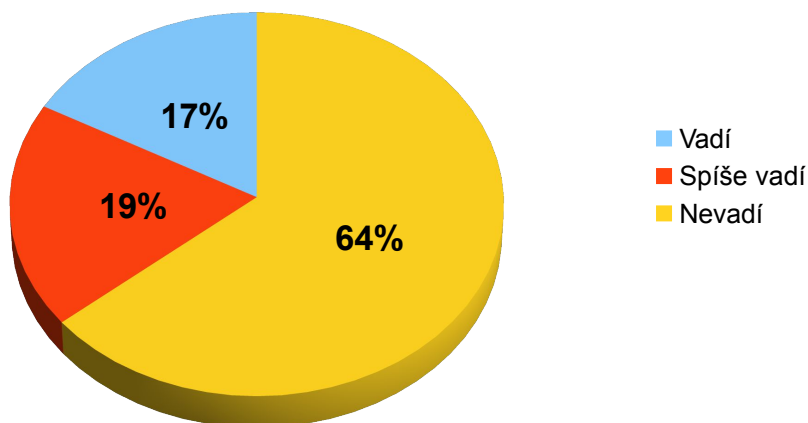

Otázka č. 5: Rodinné debaty na téma sexuální výchova mi:

a) vadí (jsou pro mne nepříjemné), b) spíše vadí, c) nevadí (nemám problém na toto téma diskutovat)

Rodinné debaty vadí a jsou nepříjemné 18 (17%) žákům, spíše vadí 20 (19%) a nevadí 68 (64%) dotazovaným.

Graf č. 5: Rodinné debaty

Otázka č. 6: Ve kterých předmětech se dozvídáš informace o tématech uvedených v otázce č. 3: (Jednalo se o otevřenou otázku, žáci měli vybrat předměty, které se touto problematikou v současnosti zabývají)

Nejčastěji dotazovaní odpovídali:

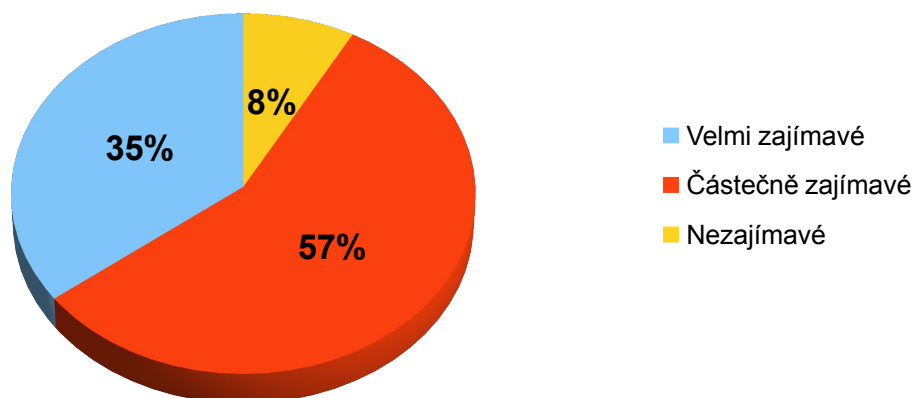
- Občanská výchova
- Výchova ke zdraví
- Přírodopis

Otázka č. 7: Hodiny týkající se sexuální výchovy jsou pro Tebe:

a) velmi zajímavé, b) částečně zajímavé, c) nezajímavé

Hodiny v současném podání jsou pro 58 (35%) žáků velmi zajímavé, pro 93 (57%) z nich jsou zajímavé jen částečně a zcela nezajímavé jsou pro 14 (8%) dotazovaných.

Graf č. 6: Zajímavost hodin sexuální výchovy

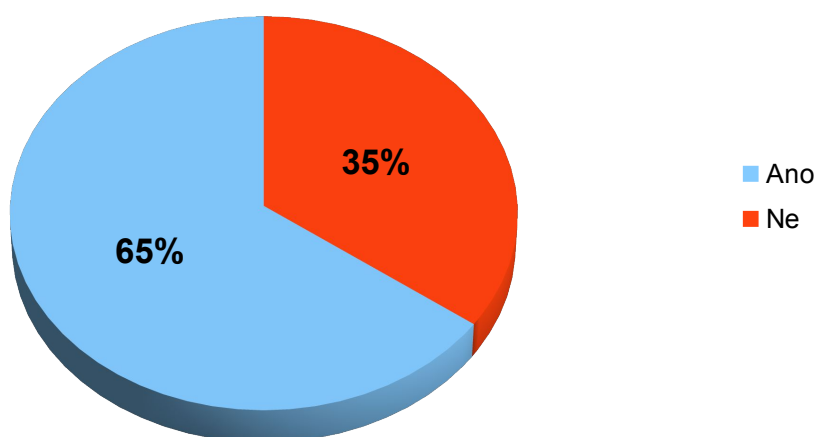

Otázka č. 8: Jsi spokojen/a s informacemi, které jsi se ve škole doposud dozvěděl/a z oblasti sexuální výchovy?

a) ano, b) ne

Spokojeno s informacemi je 108 (65%) dotazovaných, nespokojeno je 57 (35%) žáků.

Graf č. 7: Spokojenost s informacemi ze školy

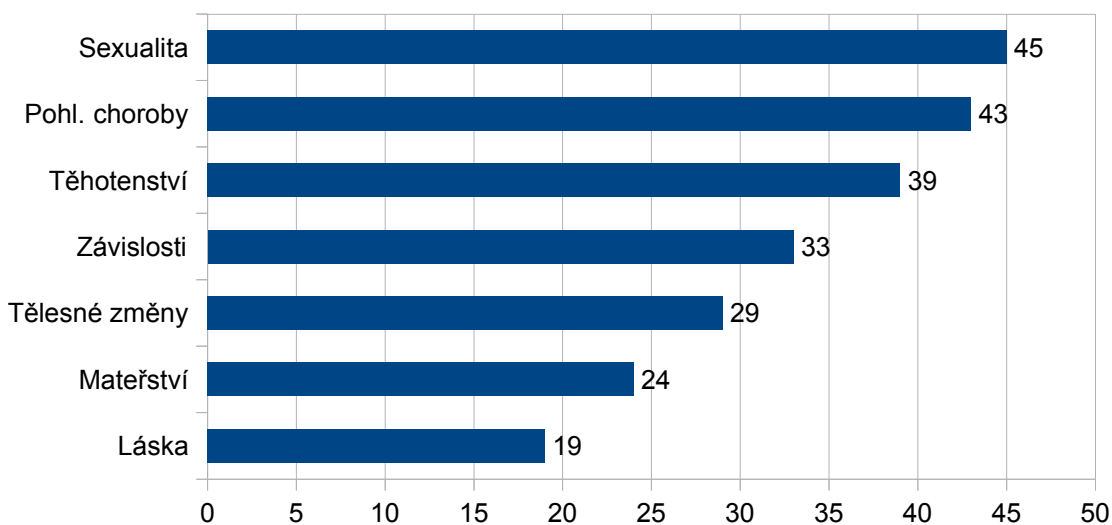

Otázka č. 9: O čem by ses chtěl/a ve škole dozvědět více? (Žáci měli vybrat 3 oblasti, které by je ve škole nejvíce zajímaly)

Žáci na školách se chtějí dozvědět více o těchto tématech:

- Anatomie lidského těla a sexualita 45 žáků
- Pohlavně přenosné choroby 43 žáků
- Těhotenství a porod 39 žáků
- Závislosti (drogy, alkohol) 33 žáků
- Tělesné změny 29 žáků
- Mateřství a rodičovství 24 žáků
- Láska, přátelství a partnerství 19 žáků

Graf č. 8: Potřebná témata na školách

Otázka č. 10: Pod pojmem sexuální výchova si vybavíš

(Jednalo se o otevřenou otázku, která mohla nejlépe postihnout názor respondentů a zjistit, co si žáci vlastně pod tímto tématem představují).

Nejčastější odpovědi žáků (sestupně):

- Vše o sexu, sexualitě, sexuálním životě
- Seznámení s lidským tělem
- Informace o pohlavně přenosných chorobách (AIDS)
- Antikoncepce, jak se chránit proti početí
- Těhotenství a porod
- Fyzické a psychické změny v dospívání
- Partnerství
- Pohlavní styk
- Puberta
- Láska
- Poučení do života
- Příprava k dospělosti

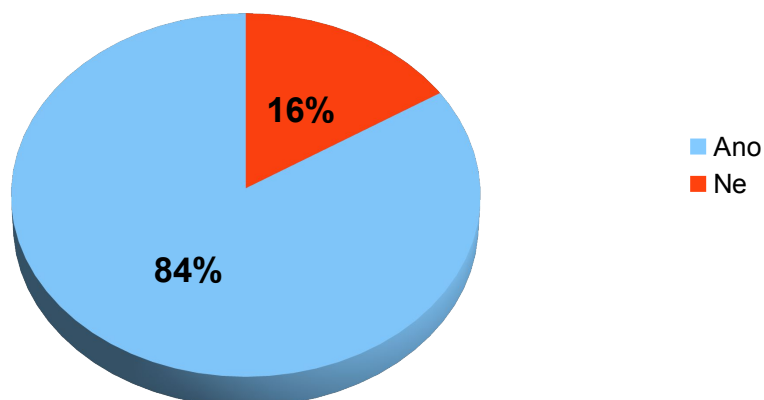
Otázka č. 11: Chceš, aby byla sexuální výchova vyučována na ZŠ jako samostatný předmět?

a) ano (uved' důvod) b) ne (uved' důvod)

Pro sexuální výchovu na základních školách je 138 (84%) žáků, proti jejímu zavedení pouze 27 (16%).

Ke každé odpovědi měli žáci možnost uvést důvody pro své rozhodnutí. Tyto důvody uvádím v přehledu pod grafem (tabulka č. 3) ve stejném znění, jaké bylo uvedeno od žáků v dotazníku.

Graf č. 9: Sexuální výchova jako samostatný předmět

Tabulka číslo 3: Důvody pro a proti zavedení sexuální výchovy z hlediska žáků

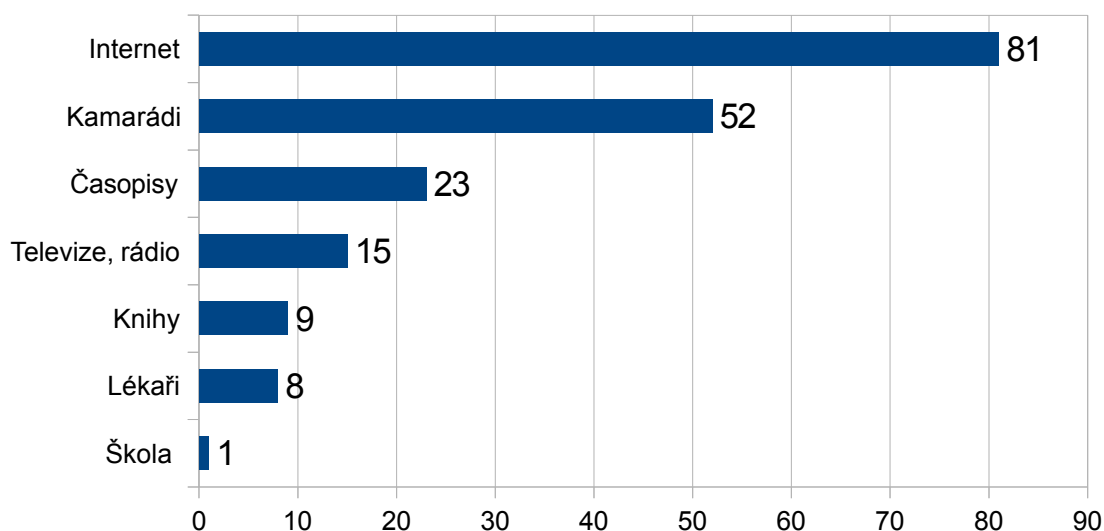
PRO	PROTI
<ul style="list-style-type: none"> • Do předmětu OV se moc informací nevejde • Někdo nemá sdílné rodiče a tahle témata jsou tabu • Aspoň bysme se více dozvěděli • Aby tomu každý rozuměl • Dozvíme se toho mnohem víc • Lepší znalost témat • Větší informovanost • Důležité informace do života • Více času na praktické ukázky a akce • Abychom byli připraveni na život • Poučení o bezpečí a naopak o nemocech 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedělalo by to dobrý dojem • Není tolik látky, aby to trvalo celý rok • Nezajímá mě to • Je to věc rodičů • Je to moc intimní

Otázka č. 12: Odkud (kromě rodiny) získáváš nejvíce informací z oblasti sexuální výchovy? (Zde žáci mohli uvést více zdrojů informací)

a) Internet, b) Televize, rádio, c) Knihy, d) Časopisy, e) Kamarádi, f) Lékaři, g) Ve škole získávám dostatek informací, nemusím je hledat jinde.

Nejvíce informací získávají žáci z internetu 81, od kamarádů 52, z časopisů 23, z knih 9, z televize a rádia 15, od lékařů 8. Odpověď ve škole získávám dostatek informací, nemusím je hledat jinde si vybral pouze 1 respondent.

Graf č. 10: Další zdroje informací

Otázky číslo 13 – 17 se týkají školních akcí, besed a programů, které se konají na těchto školách. Zde provádím porovnání obou škol, podle jejich přístupu k těmto akcím.

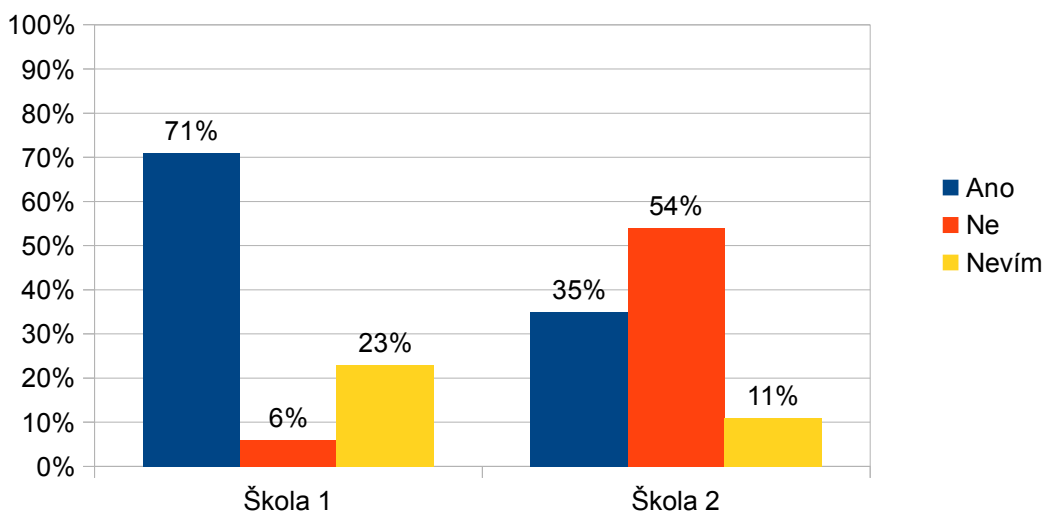
Otázka č. 13: Konají se na Tvé škole akce, týkající se sexuální výchovy? (např. besedy o HIV/AIDS, drogách, pohlavně přenosných chorobách, šikaně atd.)

a) ano, b) ne, c) nevím

Škola 1: akce se na škole konají uvedlo 54 (71%) žáků, nekonají se 5 (6%) dotazovaných. 18 (23%) žáků neví, zda se na škole tyto akce konají.

Škola 2: akce se na škole konají uvedlo 31 (35%) žáků, nekonají se 47 (54%) dotazovaných. 10 (11%) žáků neví, zda se na škole tyto akce konají.

Graf č. 11: Konání akcí, besed - srovnání škol

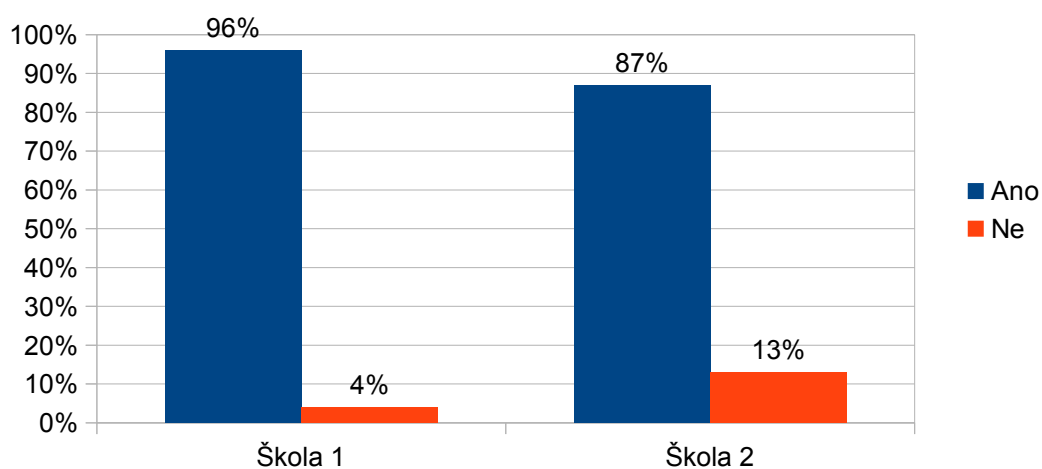
Otázka č. 14: Zúčastnil/a ses některých z těchto akcí? (Zde odpovídali žáci, kteří uvedli, že se akce na jejich školách konají).

a) ano, b) ne

Škola 1: akcí se zúčastnilo 52 (96%) žáků, neúčastnili se jen 2 (4%).

Škola 2: akcí se zúčastnilo 27 (87%) žáků, neúčastnili se jen 4 (13%).

Graf č. 12: Účast na besedách - srovnání škol

Žáci, kteří se zúčastnili těchto besed měli dále uvést, kterých témat se tyto besedy týkaly (tabulka č. 4).

Tabulka číslo 4: Témata besed a akcí v rámci škol

Škola 1	Škola 2
<ul style="list-style-type: none"> • Beseda o šikaně ve školách • Beseda o drogové problematice • Pohlavně přenosné choroby • Beseda o HIV a AIDS • Setkání s policií ČR – sebeobrana 	<ul style="list-style-type: none"> • Beseda o drogové problematice • Beseda o HIV a AIDS

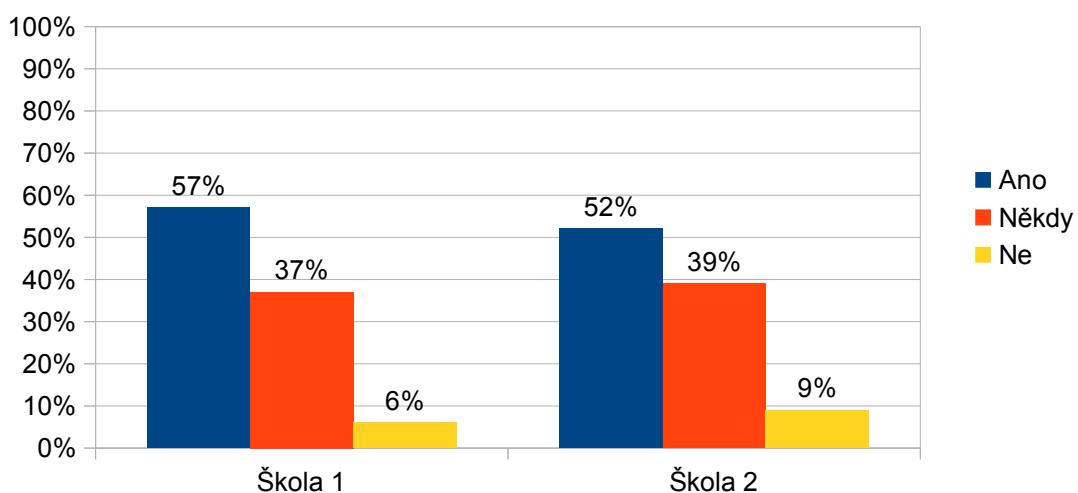
Otázka č. 15: Byly pro Tebe tyto školní akce zajímavé a přínosné? (Zde odpovídali žáci, kteří uvedli, že se akce na jejich školách konají).

a) ano, b) někdy, c) ne

Škola 1: akce byly zajímavé pro 31 (57%) žáků, zajímavá byla jen některá témata pro 20 (37%) dotazovaných a nezajímavé byly akce pro 3 (6%).

Škola 2: akce byly zajímavé pro 16 (52%) žáků, zajímavá byla jen některá témata pro 12 (39%) dotazovaných a nezajímavé byly akce pro 3 (9%).

Graf č. 13: Přínos akcí pro žáka - srovnání škol

Otázka č.16: Jaké důležité informace ses na této akci dozvěděl/a?

Jednalo se o otevřenou otázku, ve které žáci shrnuli základní informace, které se dozvěděli na těchto školních akcích (nejčastější odpovědi uvádím v tabulce č. 5).

Tabulka číslo 5: Informace získané na akcích a besedách

Škola 1	Škola 2
<ul style="list-style-type: none">• Základní znalost druhů drog• Nebezpečí drog pro zdraví• Základní informace o HIV a AIDS• Ochrana před pohlavními chorobami• Jak se bránit útočníkovi• Antikoncepce• Informace o šikaně na školách• Jak pomoci žáku, který je šikanován	<ul style="list-style-type: none">• Znalosti druhů drog• Jak působí drogy na člověka• Základní informace o HIV a AIDS• Jak se chránit před AIDS

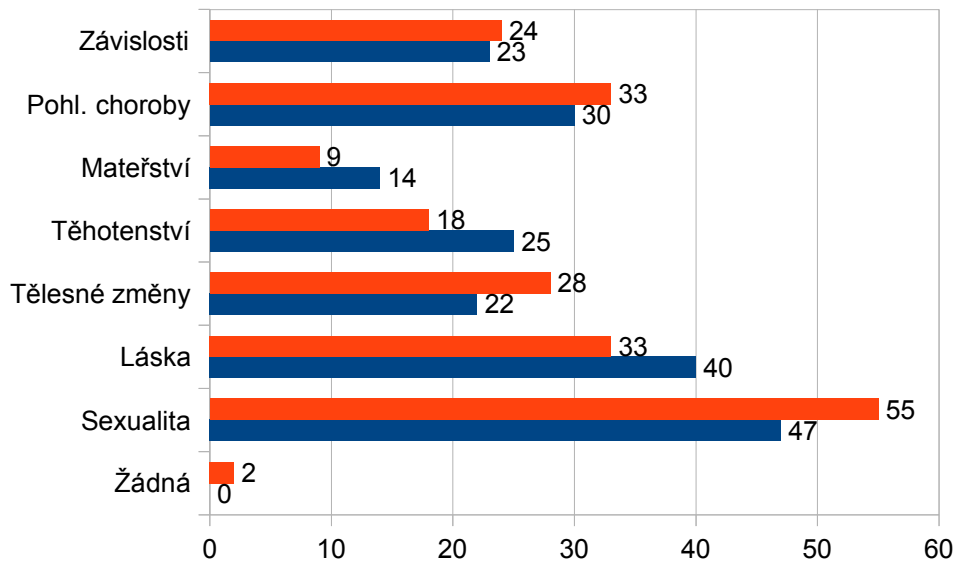
Otázka č. 17: *Na jaké téma by měla být na Tvé škole, co nejdříve, uskutečněna beseda či akce? (je pro Tebe důležité).*

Témata, na která si žáci v brzké době přejí uskutečnit besedu či akci, uvádím v sestupném pořadí (tabulka č. 6).

Tabulka číslo 6: Pro žáky důležitá témata dle škol

Škola 1	Škola 2
<ul style="list-style-type: none">• Anatomie lidského těla a sexualita• Láska, přátelství, partnerství• Pohlavně přenosné choroby• Těhotenství a porod• Závislosti• Tělesné změny• Mateřství a rodičovství• Žádné	<ul style="list-style-type: none">• Anatomie lidského těla a sexualita• Láska, přátelství, partnerství• Pohlavně přenosné choroby• Tělesné změny• Závislosti• Těhotenství a porod• Mateřství a rodičovství• Žádné

Graf č. 14: Výběr témat dle žáků - srovnání škol

5.1.1 SHRnutí VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ ŽÁKŮ

H1 – Žáci ve své rodině hovoří o tématech týkajících se sexuální výchovy.

V rodině hovoří o tématech týkajících se lidského těla a sexuality 64% žáků, informace se naopak nedozví 36%, což je velice překvapivé. Rodiče se často s dětmi o těchto tématech stydí mluvit, jsou zaneprázdněni jinými povinnostmi a předpokládají, že se děti dané informace dozvědí od kamarádů a ze školy. I přesto však výsledek poukazuje na fakt, že nadpoloviční většina rodičů se svými dětmi o těchto tématech hovoří.

Žáci odpovídali, že jsou nejčastěji poučeni o tématech týkajících se lásky, přátelství, partnerství, o závislostech a tělesných změnách. Naopak otázky týkající se těhotenství, porodu a pohlavně přenosných chorob jsou v těchto rodinách tabuizovány.

Děti obvykle nemají problém o těchto tématech otevřeně hovořit, což uvedlo 64% dotazovaných. Nejčastěji probírají danou problematiku s rodiči, zejména s matkou 59% žáků (jak dívky, tak i chlapci). Překvapivé je, že se sourozenci tyto informace řeší pouze 11% dětí.

Hypotézu č. 1 lze považovat za potvrzenou.

H2 – Žáci nejsou spokojeni s informacemi, které se dozívají z předmětů zabývajících se sexuální výchovou.

V současné době se žáci nejčastěji dozívají informace o sexuální výchově v předmětech občanská výchova, výchova ke zdraví a v přírodopisu. Tyto hodiny jsou pro ně v současném podání většinou zajímavé.

65% žáků uvedlo, že jsou s informacemi získávanými z předmětů, které se zabývají tématem sexuální výchovy, spokojeni. 84% žáků by však upřednostnilo, aby sexuální výchova byla zavedena ve škole jako samostatný předmět. Mezi jejich nejčastější důvody patří prohloubení znalostí témat, větší informovanost

a více času na praktické ukázky a akce.

Žáci se chtějí dozvědět více o anatomii lidského těla, sexualitě, pohlavně přenosných chorobách a těhotenství a porodu.

Bylo zjištěno, že rodina a škola nejsou jedinými zdroji informací žáků na dané téma. Vyhledávají další informace zejména na internetu, v komunikaci s kamarády a v časopisech. Pouze 1 žák uvedl, že ve škole získává dostatek informací a nemusí je tedy hledat v jiných zdrojích.

Hypotéza č. 2 byla vyvrácena.

H3 – Vybrané školy pořádají pro své žáky akce, besedy či programy, týkající se sexuální výchovy.

V této hypotéze jsem porovnávala současný stav na 2 vybraných školách plzeňského kraje a to z pohledu samotných žáků.

Zjišťovala jsem přístup těchto škol k pořádání akcí, besed a programů na dané téma.

Bylo zjištěno, že obě školy pořádají pro své žáky akce a besedy týkající se sexuální výchovy. Četnost akcí a informovanost o nich je ale na škole č. 1 mnohem větší a také množství besed je rozsáhlejší a postihuje širší problematiku. Žáci, kteří jsou o besedách informováni se jich (na obou školách) účastní a hodnotí je převážně jako zajímavé a přínosné.

Na akcích se dozvídají zajímavé informace, ve škole č. 2 o HIV/AIDS, drogové problematice, ve škole č. 1 navíc témata o šikaně, pohlavně přenosných chorobách i způsobech sebeobrany.

Další akce a besedy se mají dle žáků zaměřit na témata - anatomie lidského těla a sexuality, láska, přátelství, partnerství a pohlavně přenosné choroby a to na obou školách shodně.

Hypotéza č. 3 se potvrdila.

Pro větší přehlednost uvádím porovnání škol v tabulce č. 7.

Tabulka číslo 7: Akce, besedy, programy v porovnání škol

Otázky	Škola č. 1	Škola č. 2
Konají se na Tvé škole akce, týkající se sexuální výchovy?	ANO 71% NE 6% NEVÍM 23%	ANO 35% NE 54% NEVÍM 11%
Zúčastnil/a jsi se některých z těchto akcí? (odpovídali jen ti, kteří v předchozí otázce uvedli ANO)	ANO 96% NE 4%	ANO 87% NE 13%
Témata besed	<ul style="list-style-type: none"> • Drogová problematika • HIV/AIDS • Pohlavně přenosné choroby • Sebeobrana • Šikana 	<ul style="list-style-type: none"> • Drogová problematika • HIV/AIDS
Byly pro Tebe akce zajímavé, přínosné? (odpovídali jen ti, kteří uvedli ANO)	ANO 57% NE 6% NĚKDY 37%	ANO 52% NE 9% NĚKDY 39%
Na které téma by měla být co nejdříve uskutečněna beseda či akce? (rozdělení dle zájmu - sestupně)	<ul style="list-style-type: none"> • Anatomie lidského těla • Láska, přátelství, partnerství • Pohlavně přenosné choroby • Těhotenství a porod • Závislosti • Tělesné změny • Mateřství a rodičovství 	<ul style="list-style-type: none"> • Anatomie lidského těla • Láska, přátelství, partnerství • Pohlavně přenosné choroby • Tělesné změny • Závislosti • Těhotenství a porod • Mateřství a rodičovství

5.2 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU PRO PEDAGOGY

Vyhodnocení tohoto dotazníku provádím porovnáním dvou základních škol.

Otázka č. 1: Uveďte, jaký postoj zaujímáte k výuce sexuální výchovy na ZŠ?

a) kladný, b) záporný

V této otázce se všichni pedagogové z obou dotazovaných škol shodli, že jejich postoj k této problematice je kladný – 100% (23 učitelů ze školy č. 1 a 37 pedagogů ze školy č. 2).

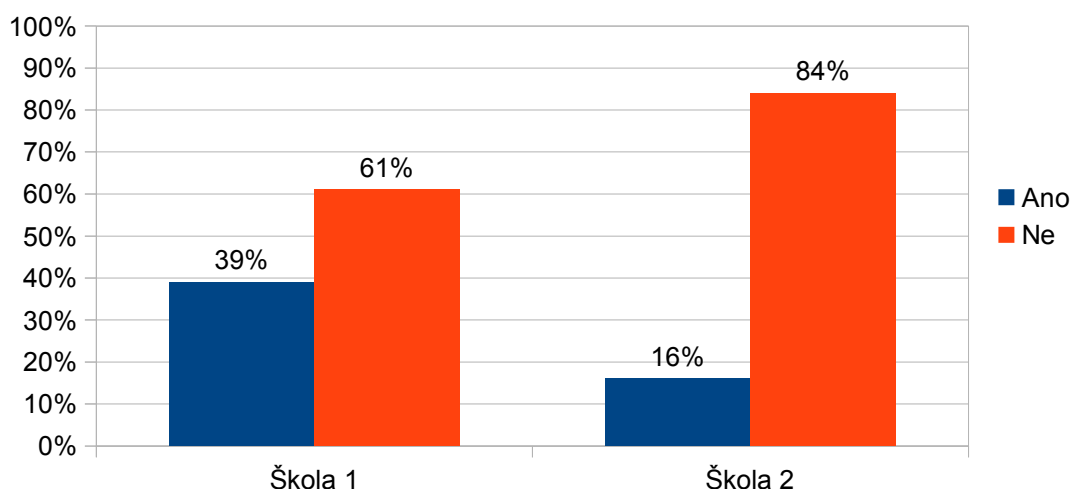
Otázka č. 2: Zavedl/a byste sexuální výchovu na ZŠ jako samostatný předmět?

a) ano, b) ne

Škola 1: Pro zavedení sexuální výchovy jako samostatného předmětu na základních školách je 9 (39%) pedagogů, proti jejímu zavedení 14 (61%).

Škola 2: Pro zavedení sexuální výchovy jako samostatného předmětu na základních školách je 6 (16%) pedagogů, proti jejímu zavedení 31 (84%).

Graf č. 15: Sexuální výchova jako samostatný předmět - srovnání škol

V této otázce mohli respondenti uvést také důvody, které je vedli k rozhodnutí pro či proti zavedení sexuální výchovy na školách. Nejčastější přehled důvodů uvádím v tabulce č. 8 a č. 9.

Tabulka číslo 8: Důvody školy 1

Škola 1	
Pro	Proti
<ul style="list-style-type: none"> • Získání kvalitních informací o této problematice • Možnost hlubšího a kvalitnějšího proniknutí do těchto citlivých témat • Větší možnost konání akcí a besed (při současné výuce není na tyto akce moc času – konají se jen ojedinele) 	<ul style="list-style-type: none"> • Informace o sexuální výchově jsou rozebírány ve více předmětech • Citlivé téma • Nedostatek vyškolených pracovníků v této oblasti • Pro žáky nezáživné • Musela by se změnit celková koncepce výuky na školách (odebrat z jiných předmětů tato témata) • Školství na tuto změnu není momentálně připraveno

Tabulka číslo 9: Důvody školy 2

Škola 2	
Pro	Proti
<ul style="list-style-type: none"> • Zavést, ale jen v 9. ročníku, již se neostýchají o těchto tématech hovořit • Prevence a informovanosti není nikdy dost • Zavést, ale spojit ho s předmětem Výchova ke zdraví • Ano, ale zavést ho jen jako nepovinný předmět 	<ul style="list-style-type: none"> • Vše, co se žáci dozvídají v rámci předmětu stejně nevnímají • Téma je již obsažené v jiných předmětech Občanská výchova a Výchova ke zdraví • Je to oblast prolínající se s více předměty • Vyučování ve více předmětech je lepší, žáci slyší názor více pedagogů • Současný stav je dostačující • Žáci nechtějí o této problematice příliš hovořit. Je pro ně intimní • Žáci 2. stupně nejsou připraveni na tento předmět

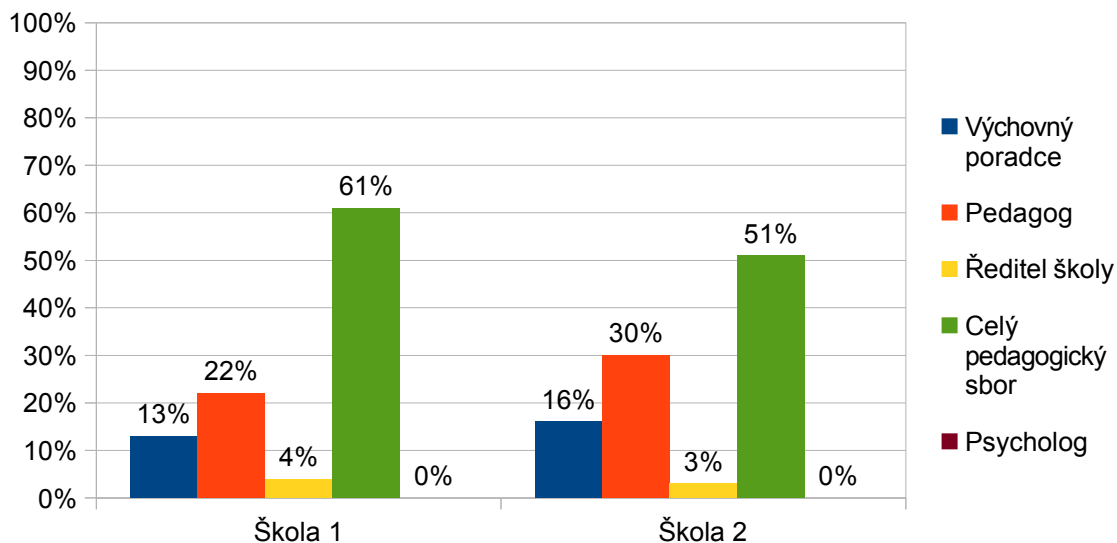
Otázka č. 3: Kdo má, dle Vašeho názoru v rámci školy, odpovědnost za výuku na ZŠ v oblasti sexuální výchovy?

a) výchovný poradce, b) pedagogové, kteří učí předměty týkající se sexuální výchovy, c) ředitel školy, d) celý učitelský sbor, e) školní psycholog

Škola 1: odpovědnost za výuku: výchovný poradce 3 (13%), pedagogové, učící předměty v rámci sexuální výchovy 5 (22%), ředitel školy 1 (4%), celý učitelský sbor 14 (61%). Nikdo z pedagogů nevedl možnost školní psycholog.

Škola 2: odpovědnost za výuku: výchovný poradce 6 (16%), pedagogové, učící předměty v rámci sexuální výchovy 11 (30%), ředitel školy 1 (3%), celý učitelský sbor 19 (51%). Nikdo z pedagogů nevedl možnost školní psycholog.

Graf č. 16: Odpovědnost za výuku - srovnání škol

Otázka č. 4: Je potřebné, aby se v rámci sexuální výchovy pořádaly na základních školách akce, besedy a programy?

a) ano, b) ne

Škola 1: odpověď ano uvedli všichni dotazovaní – 23 pedagogů

Škola 2: odpověď ano uvedli všichni dotazovaní – 37 pedagogů

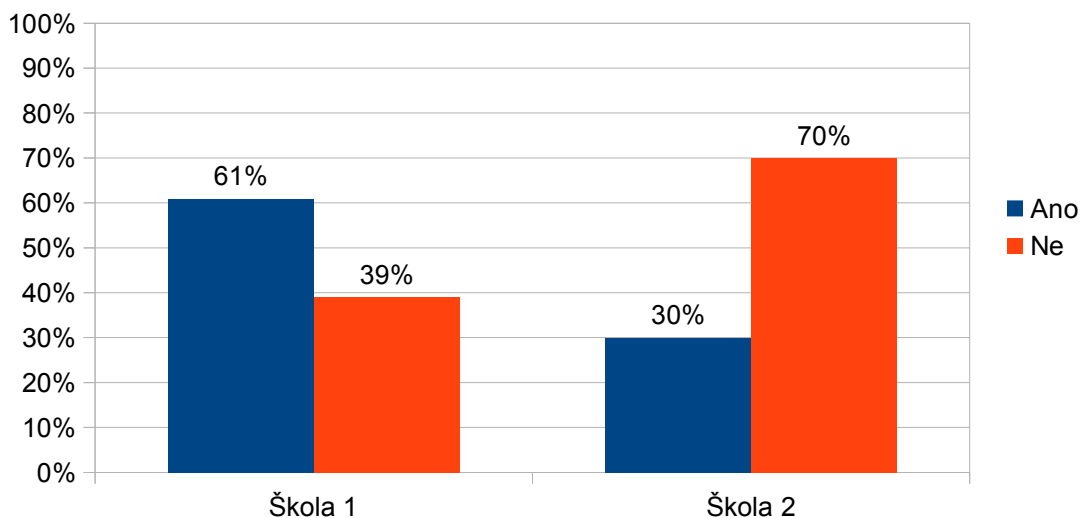
Otázka č. 5: Pomáháte s přípravou a průběhem těchto akcí?

a) ano (jakým způsobem), b) ne

Škola 1: 14 (61%) pedagogů uvedlo, že pomáhají s přípravou akcí na své škole, 9 (39%) pedagogů naopak uvedlo, že s těmito akcemi nepomáhají.

Škola 2: 11 (30%) pedagogů na této škole pomáhá s přípravou akcí, nepomáhá však 26 (70%) pedagogů.

Graf č. 17: Pomoc pedagogů při přípravě a průběhu akcí - srovnání škol

Pedagogičtí pracovníci, kteří v této otázce uvedli, že s přípravou a průběhem akcí pomáhali, měli prostor k vyjádření, s čím konkrétně pomáhají. V tabulce č. 10 uvádím jejich zdůvodnění. Toto vyjádření využili jen někteří pedagogové.

Tabulka číslo 10: Konkrétní pomoc při akcích a besedách

Škola 1	Škola 2
<ul style="list-style-type: none"> • Pomoc s organizací • Dozor během akcí • Kontakt s externími specialisty • Zajištění informačních technologií • Zdokumentování akcí (fotografie) a následné umístění na internetové stránky školy • Podání informací o akcích (poskytnutí základních informací o probíraných tématech v rámci akce) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zajištění bezproblémového průběhu akce (dozor nad žáky) • Debaty s žáky na toto téma před konáním těchto akcí • Snaha o aktivní zapojení žáků během akce (překonání počátečního ostychu) • Pomoc s organizací

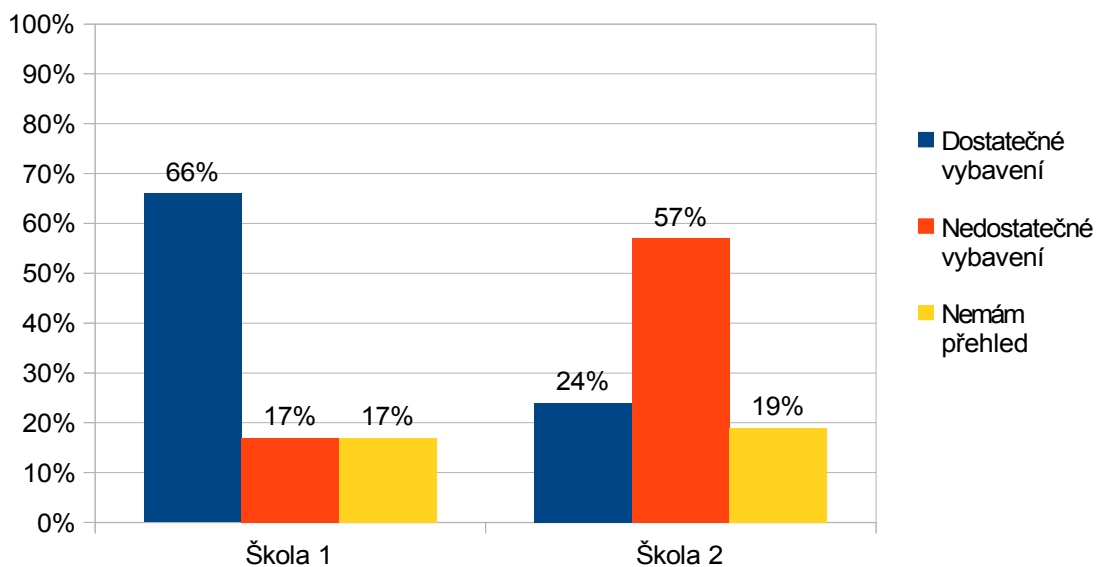
Otázka č. 6: Zajišťuje Vám škola dostatek didaktických materiálů a pomůcek potřebných pro výuku sexuální výchovy?

- a) ano, škola má v tomto směru dostatečné vybavení
- b) ne, škola by potřebovala lepší vybavení
- c) nevím, nezajímám se o to

Škola 1: 15 (66%) dotazovaných uvedlo, že škola zajišťuje dostatek didaktických materiálů pro výuku sexuální výchovy, 4 (17%) naopak uvedlo, že je toto vybavení nedostatečné, 4 (17%) dotazovaných sdělilo, že se o toto téma nezajímají.

Škola 2: 9 (24%) respondentů sdělilo, že jim škola zajišťuje dostatek pomůcek pro výuku, 21 (57%) uvedlo, že je nedostatečné vybavení, 7 (19%) pedagogů uvedlo, že neví.

Graf č. 18: Dostatek didaktických materiálů - srovnání škol

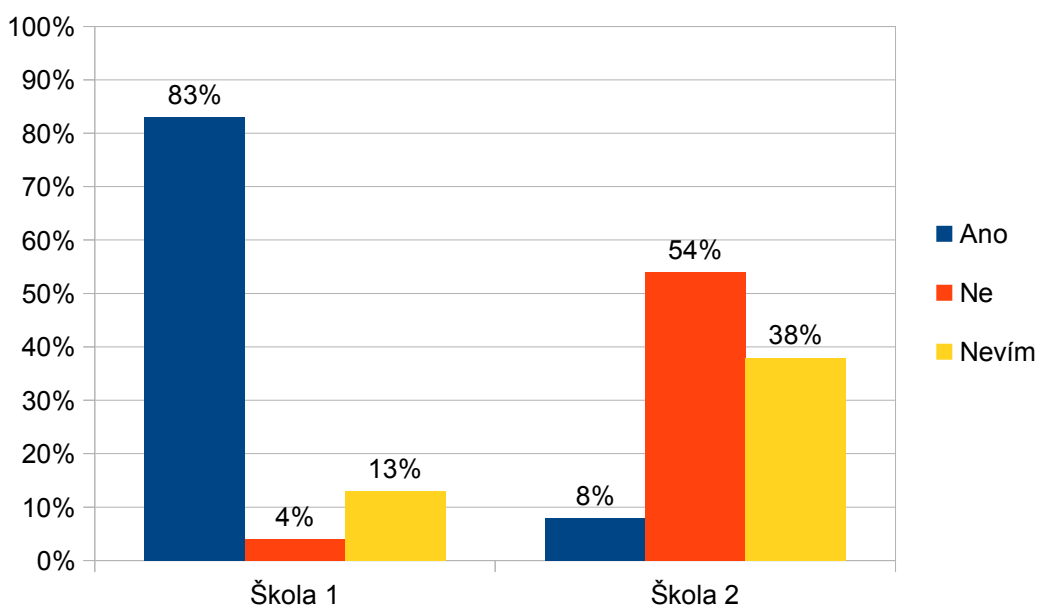
Otázka č. 7: Vzdělávají se pedagogové na vaší škole v oblasti sexuální výchovy?

- a) ano, pedagogové na naší škole mají možnost dalšího vzdělávání
- b) ne, vzdělávání v této oblasti je nedostatečné
- c) nevím, na jaké úrovni je další vzdělávání v tomto oboru

Škola č. 1: 19 (83%) respondentů uvedlo, že pedagogové mají možnost dále se vzdělávat, 3 (13%) neví na jaké úrovni je na jejich škole vzdělávání v tomto oboru. Pouze 1 (4%) pedagog považuje vzdělávání na této škole za nedostatečné.

Škola č. 2: 3 (8%) respondenti uvedli, že pedagogové mají možnost dalšího vzdělávání, vzdělání je nedostatečné dle 20 (54%) dotazovaných. O vzdělávání v oblasti sexuální výchovy se nezajímá 14 dotazovaných (38%).

Graf č. 19: Další vzdělávání pedagogů - srovnání škol

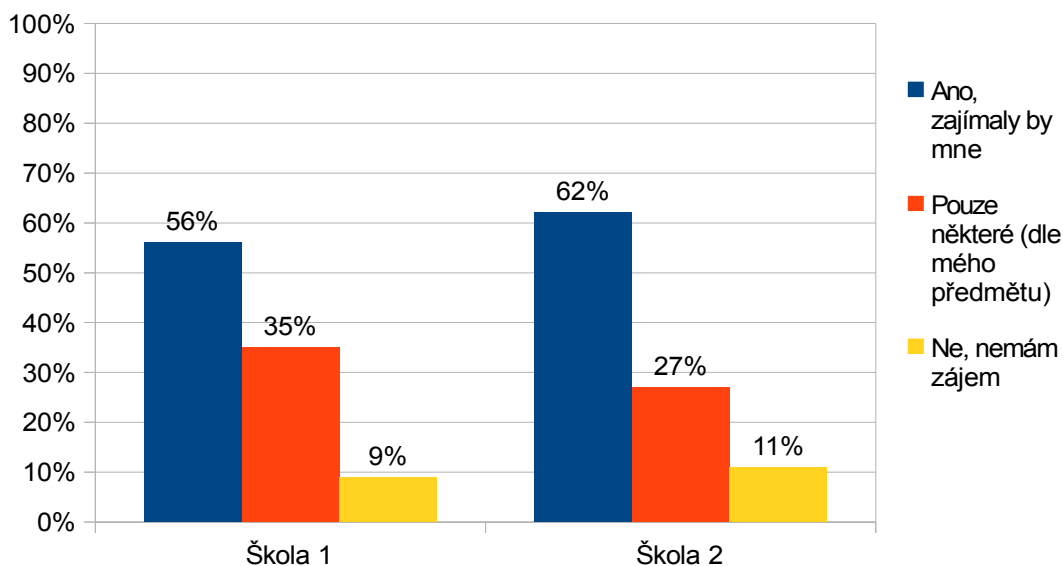
Otázka č. 8: Pokud by byly uspořádány (v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků) semináře, kurzy, přednášky týkající se sexuální výchovy, zúčastnil/a byste se jich?

- a) ano, velmi by mne zajímaly
- b) pouze některých, které se vztahují k mému předmětu
- c) ne, nemám o ně zájem

Škola č. 1: 13 (56%) pedagogů by tyto kurzy a semináře velmi zaujaly, 8 (35%) by se účastnilo jen v rámci svého předmětu. Zájem o ně nemají 2 (9%) dotazovaní.

Škola č. 2: 23 (62%) pedagogů by tyto kurzy a semináře velmi zaujaly, 10 (27%) by se účastnilo jen v rámci svého předmětu. Zájem o ně nemají 4 (11%) dotazovaní.

Graf č. 20: Zájem o další vzdělávání - srovnání škol

5.2.1 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ PEDAGOGŮ

V hypotéze č. 4 jsem porovnávala postoje pedagogů k dané problematice na 2 vybraných školách.

H4 - Postoje pedagogů k sexuální výchově jsou kladné.

Pro větší přehlednost uvádím porovnání škol v tabulce č. 11.

Tabulka číslo 11: Porovnání postojů pedagogů v rámci škol

Otázky	Škola č. 1		Škola č. 2	
Jaký postoj zaujímáte k výuce sex. výchovy na ZŠ?	Kladný	100%	Kladný	100%
	Záporný	0%	Záporný	0%
Zavedl/a byste sexuální výchovu jako samostatný předmět?	ANO	39%	ANO	16%
	NE	61%	NE	84%
Je potřebné, pořádání akcí, besed, programů na ZŠ?	ANO	100%	ANO	100%
	NE	0%	NE	0%
Pomáháte s přípravou těchto akcí?	ANO	61%	ANO	30%
	NE	39%	NE	70%
Kdo má odpovědnost za výuku sex. výchovy na ZŠ?	Výchovný poradce	13%	Výchovný poradce	16%
	Pedagogové v rámci předmětu	22%	Pedagogové v rámci předmětu	30%
	Ředitel školy	4%	Ředitel školy	3%
	Celý pedag. sbor	61%	Celý pedag. sbor	51%
Zajišťuje vám škola dostatek didaktických materiálů a pomůcek k výuce sex. výchovy?	ANO	65%	ANO	24%
	NE	17%	NE	57%
	NEVÍM	17%	NEVÍM	19%
Vzdělávají se pedagogové na vaší škole v oblasti sex. výchovy?	ANO	83%	ANO	8%
	NE	4%	NE	54%
	NEVÍM	13%	NEVÍM	38%
Zúčastnil/a byste se seminářů, kurzů, přednášek týkajících se sex. výchovy?	ANO	56%	ANO	62%
	NĚKTERÝCH	35%	NĚKTERÝCH	27%
	NE	9%	NE	11%

Postoj pedagogů k sexuální výchově je na obou školách kladný. Převážná část dotazovaných by ale sexuální výchovu nezavedla jako samostatný předmět. Uvědomují si, že v předmětu sexuální výchova by bylo více prostoru na prohloubení a zkvalitnění informací, více času pro uskutečňování akcí a besed v rámci školy, ale v současné době by se dle jejich názoru musela změnit celková koncepce výuky na školách. Dále uvádějí, že je nedostatek vyškolených pracovníků v této oblasti a že školství na tuto změnu není momentálně připraveno.

Pedagogové si uvědomují důležitost pořádání akcí, besed, programů na základních školách. S přípravou těchto akcí pomáhá na škole č. 1 - 61% dotazovaných, ale na škole č. 2 pouze 30%. Jedná se o pomoc v rámci organizace akcí, dozoru nad žáky, zapojení žáků do diskusí a zdokumentování těchto akcí.

Za výuku v rámci sexuální výchovy má, dle názoru pedagogů, odpovědnost celý pedagogický sbor a je potěšující, že velká část dotazovaných si uvědomuje, že tuto odpovědnost nemůže nést pouze jednotlivec.

65% respondentů ze školy č. 1 považuje vybavení školy za dostatečné, oproti tomu na škole č. 2 je to jen 24% dotazovaných. Na této škole nadpoloviční většina uvedla, že škola nezajišťuje dostatek didaktických pomůcek pro výuku, což je alarmující.

Překvapující je srovnání obou škol v oblasti vzdělávání v sexuální výchově. Na škole č. 1 se dle respondentů má možnost dále vzdělávat 83% pedagogů. Naopak na škole č. 2 pouze 8%. Ostatní na této škole považují vzdělávání za nedostatečné nebo neví o jeho možnostech.

Pokud by školy uspořádaly (v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků) kurzy, semináře nebo přednášky, učitelé obou škol shodně by měli zájem se jich účastnit a získávat další informace potřebné pro výuku v této citlivé oblasti.

Hypotézu č. 4 lze považovat za potvrzenou.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na problematiku sexuální výchovy na základní škole. V teoretické části práce jsem se věnovala pojmu sexuální výchovy z pohledu odborníků v tomto oboru. Zabývala jsem se obsahem a principy sexuální výchovy a zejména jsem vyzdvihla důležitost sexuální výchovy v dnešní moderní době. Dále jsem vymezila problematiku sexuální výchovy v rodině, bez které by tato výchova nikdy nebyla komplexní. Oblast sexuální výchovy ve škole jsem mapovala především studiem kurikulárních dokumentů (Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, Rámcový vzdělávací program) a informací v nich obsažených, které se týkají této problematiky. Vzhledem k důležitosti tohoto tématu jsem se zabývala také metodami výuky, které by se měly na základních školách používat s ohledem na žáky a jejich potřeby. Teoretickou část jsem zakončila vybraným učivem sexuální výchovy na 1. a 2. stupni základní školy.

Ve výzkumné části práce jsem mapovala oblast sexuální výchovy v rámci rodiny, žáků a pedagogů. V rodině by měl žák získat alespoň základní informace o oblastech týkajících se lidského těla a sexuality. Tento fakt jsem ověřovala ve své první hypotéze. Bohužel jsem zjistila že i dnes některé rodiny považují toto téma za citlivé a určité oblasti nejsou v rámci rodiny postihovány nebo jsou dokonce tabuizovány. Myslím si, že v dnešní uspěchané době je čím dál více rodičů zaneprázdněno jinými povinnostmi a předpokládají, že škola jako další výchovná instituce, poskytne žákům dostatečné informace o této problematice. Jsem si jistá, že zjištěné výsledky mohou být dobrým začátkem, aby se tato situace změnila a rodiče přistupovali ke svým dětem vždy otevřeně a nebáli se s nimi hovořit. V tom by mohla pomoci dobrá spolupráce mezi rodinou a školou. Zejména dobrá informovanost rodičů o probíraných tématech by jistě vedla k tomu, aby informace ve škole a v rodině na sebe vhodně navazovaly a doplňovaly se.

V další hypotéze jsem ověřovala, zda jsou žáci spokojeni s informacemi, které ve škole získávají. Bylo zjištěno, že žákům jsou poskytovány tyto informace v rámci několika předmětů (občanská výchova, výchova ke zdraví, přírodopis). Žáci jsou se získanými informacemi většinou spokojeni avšak cítí, že v těchto předmětech není dostatek časového prostoru pro hlubší proniknutí do sexuální výchovy, neboť se jedná o velice širokou oblast. Za velmi přínosný považuji fakt, že převážná část žáků by sexuální výchovu zavedla na základní škole jako samostatný předmět. Žáci se domnívají, že tak by jim bylo poskytnuto více prostoru na prohloubení znalostí a vědomostí, které jsou pro jejich život nezbytné. Jako další fakt, který je velice důležité vyzdvihnout, bych ráda poukázala na názor samotných pedagogů na tuto problematiku. Oni sami by totiž dle mého výzkumu sexuální výchovu jako samostatný předmět nezavedli. Není to ale snižováním významu sexuální výchovy, ale tím, že současná koncepce výuky na školách není dle jejich názoru na tuto změnu připravena.

Dále jsem ověřovala, zda jsou v rámci vybraných škol pořádány akce, besedy a programy na témata zabývající se sexuální výchovou a také postoj pedagogů k této problematice. Zjistila jsem, že se akce, besedy či programy na těchto základních školách konají, i když každá škola k této oblasti přistupuje jinak. Porovnáním dvou základních škol jsem dále zjišťovala četnost pořádaných akcí a jejich témata. Jak již bylo v popisu jednotlivých škol zmíněno, na jedné z nich se před několika lety potýkali s problematikou drog, což se zřetelně projevilo na přístupu školy. Zjistila jsem, že zde věnují více prostoru dané oblasti a pořádají více akcí a besed na daná témata.

Rozdílnost škol byla zjištěna také v jejich přístupu k vybavenosti didaktickými materiály a pomůckami, i ve stavu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Škola, která již v minulosti byla nucena řešit obtíže s drogami klade velký důraz na další vzdělávání svých zaměstnanců. Snaží se též zajistit dostatek didaktického materiálu i prostor k získání informací z akcí a besed. Druhá škola mne naopak velmi překvapila malým procentem dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a dle mého názoru by v budoucnu měla klást větší důraz na proškolení svých zaměstnanců v této důležité oblasti.

Zajímavým zjištěním je také fakt, že učitelé mají o informace a další vzdělávání velký zájem a jejich celkový postoj k této oblasti je kladný. Z čehož vyplývá, že si pedagogové plně uvědomují důležitost získávání dalších vědomostí a poznatků, které mohou následně v oblasti sexuální výchovy předávat svým žákům. Tento přístup by mohl z velké části v budoucnu pomoci zajistit kvalitní výuku žáků na všech základních školách.

Mým hlavním cílem bylo v této práci zmapování problematiky sexuální výchovy a poukázání na její obšírnost a důležitost v dnešním moderním světě. Škola, ve spolupráci s rodinou, má být o této problematice velice dobře seznámena a má být schopna tyto poznatky předávat žákům tak, aby je byli schopni uplatnit ve svém budoucím životě. Je proto nutné o této problematice s žáky otevřeně hovořit a dát jim zejména prostor, aby sami řekli, jakým způsobem by měla výuka sexuální výchovy probíhat. Je velice důležité, aby škola pořádala v rámci vyučování akce, besedy či programy na tato témata, aby žákům umožnila ještě hlouběji proniknout do této problematiky.

Myslím si, že pouze pedagog, který má oblast sexuální výchovy zmapovanou teoreticky, může dětem předávat vědomosti, které uplatní ve svém životě i prakticky. Z tohoto důvodu je tedy velice důležitý kladný přístup pedagogů k dané oblasti.

Sexuální výchova je téma, kterým je nutné se zabývat a zajisté ho není možné celé rozebrat v rámci této diplomové práce. Jsem si však jistá, že se má práce může stát jakýmsi odrazným můstkem při zkoumání této nelehké problematiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANCHELL, Melvin, 2010. *Důvody, proč neučit sexuální výchovu*. Praha: Hnutí pro život. ISBN 978-80-904144-1-9.

DOLEŽELOVÁ JACHANOVÁ, Alexandra, 2006. *Sexuální výchova – prevence interrupcí, AIDS a cesta k odpovědnému partnerství a rodičovství*. [online], [2014-05-25]. Dostupné z WWW:

<http://www.feminismus.cz/download/sexualni_vychova.pdf>.

DRCHAL, Václav, 2010. *První školní příručka o sexu má odpůrce: 3000 rodičů*. In: Zpravodajský server Lidových novin. [online], [2014-02-20]. Dostupné na WWW:

<http://www.lidovky.cz/prvni-skolni-prirucka-o-sexu-ma-odpurce-3-000-rodicu-f79-/zpravy-domov.aspx?c=A100719_205248_In_domov_pks>.

FENWICKOVÁ, Elizabeth, 1996. *Sexuální výchova – Průvodce citovým a tělesným dozríváním*. Praha: Cesty. ISBN 80-7181-022-3.

FIFKOVÁ, Hanka et al., 2009. *Sexuální výchova – vybraná témata. Výchova ke zdraví*. Praha: MŠMT ve spolupráci v VÚP. ISBN 978-80-87000-29-8.

CHRÁSKA, Miroslav, 2014. *Metody pedagogického výzkumu*. [online], [2014-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/16283/METODY-PEDAGOGICKEHO-VYZKUMU.html/>>.

JANIŠ, Kamil et al., 1997. *Sexuální výchova na základních a středních školách*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-8041-206-2.

JANIŠ, Kamil, 2010. *Sexuální výchova*. [online], [cit. 2014-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.vychovakezdravi.cz/clanky/sexualni-vychova.html>>.

JANIŠ, Kamil et al., 2012. *Výchovně-vzdělávací program pro ZŠ. O dospívání a menstruaci*. Zlín: Johnson and Johnson.

JANIŠ, Kamil, 2014. *Sexuální výchova – včera, dnes a zítra*. [online], [cit. 2014-06-10]. Dostupné z WWW: <http://www.planovanirodiny.cz/storage/brod08/02sv_vcera_dnes_zitra.pdf>.

KOLAŘÍK, Marek et al., 2011. *Manuál pro psaní diplomových prací na katedře psychologie FF UP v Olomouci*. [online], [2014-03-28]. Dostupné z WWW: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/Manual_pro_psaní_diplomovych_praci.pdf>.

KOTÁSEK, Jiří et al., 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. [online], [2014-05-28]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>>.

MASARYKOVA UNIVERZITA, 2014. *Kurikulární dokumenty*. [online], [2014-04-08]. Dostupné na WWW: <http://is.muni.cz/el/1441/podzim2008/SZ2MP_Pd20/kurikularnidokument.pdf>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2010. *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách*. [online], [2014-02-19]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/file/10974_1_1>.

MOJERODINA.CZ, 2014. *Domácí sexuální výchova*. [online], [2014-05-27]. Dostupné z WWW: <http://www.moje-rodina.cz/pred-kolaci/domaci-sexualni-vychova?comments_per_page=30&page=2>.

POSPÍŠIL, Petr, 2014. *Sexuální výchova a její kritici*. [online], [2014-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.novyprostor.cz/clanky/386/sexualni-vychova-a-jeji-kritici.html>>.

PŠENIČKA, Oldřich, 1995. *Sexuální výchova v rodině*. Hradec Králové: Hnutí rodina. ISBN 901524-3-0.

ŘÍČAN, Pavel, 2013. *Sexuální výchova – základ je v rodině*. [online], [2014-05-27]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/17839/SEXUALNI-VYCHOVA---ZAKLAD-JE-V-RODINE.html>>.

SIELERT, Uwe et al., 1994. *Sexuální výchova*. Praha: Trizonia. ISBN 80-85573-36-9.

SVOBODA, Jakub, 2011. *Ředitele Petrnouška se v kauze sexuální výchovy zastali učitelé, žáci i rodiče*. In: Zpravodajský server Lidových novin. [online], [2014-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.novinky.cz/veda-skoly/250951-reditele-petrnouska-se-v-kauze-sexualni-vychovy-zastali-ucitele-zaci-i-rodice.html>>.

ŠILEROVÁ, Lenka, 2003. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0291-6.

TÄUBNER, Vladimír, 1996. *Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství*. Praha: Fortuna. ISBN 80-7071-029-2.

TÄUBNER, Vladimír a Kamil JANIŠ, 1998. *Na pomoc studentům a učitelům v sexuální výchově*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 80-7041-194-5.

UZEL, Radim, 2006. *Sexuální výchova*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-69-5.

ZÁKLADNÍ A MATEŘSKÁ ŠKOLA BOREK, 2014. *Sexuální výchova (6 až 15 let - školní věk dítěte)*. [online], [2014-02-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.zsborek.cz/files/informace/zajimavosti/sexualni-vychova-skola.pdf>>.

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha I. - Dotazník pro žáky

Příloha II. - Dotazník pro pedagogy

PŘÍLOHA I. - DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Dobrý den,

jsem studentkou 5. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor český jazyk - občanská výchova pro 2. stupeň základní školy.

Ve své diplomové práci se zabývám tématem: Problematika sexuální výchovy na ZŠ. Obracím se na Vás proto s žádostí o pomoc při vyplnění následujícího dotazníku. Veškeré, Vámi poskytnuté informace jsou anonymní a budou použity pouze pro účely mé diplomové práce.

Velice děkuji za spolupráci.

S pozdravem

Monika Nuñez Bolívar

Doplň, prosím, následující údaje:

Věk:

Pohlaví:

1. Mluvíte v rodině o tématech týkajících se lidského těla a sexuality?

a) Ano

b) Ne (uveďte důvod).....

Otázky číslo 2, 3, 4, 5 vyplňují žáci, kteří v otázce číslo 1 uvedli „ANO“

2. O kterých tématech mluvíte v rodině nejčastěji? (můžeš vybrat více možností)

a) Anatomie lidského těla a sexualita

b) Láska, přátelství, partnerství

c) Tělesné změny (menstruace, mutování, růst ochlupení atd.)

d) Těhotenství a porod

e) Mateřství a rodičovství

f) Pohlavně přenosné choroby

g) Závislosti (drogy, alkoholismus, kouření)

h) Mluvíme otevřeně o všech tématech

3. O kterých tématech se ve tvé rodině příliš nebo vůbec nemluví?

a) Anatomie lidského těla a sexualita

b) Láska, přátelství, partnerství

c) Tělesné změny (menstruace, mutování, růst ochlupení atd.)

d) Těhotenství a porod

e) Mateřství a rodičovství

f) Pohlavně přenosné choroby

g) Závislosti (drogy, alkoholismus, kouření)

4. **S kým o tématech, uvedených výše, mluvíš nejčastěji? (vyber 1 možnost)**
- a) Matka
 - b) Otec
 - c) Sourozenec
 - d) Prarodiče
 - e) Přátelé
 - f) Jiná možnost (uved' s kým)
5. **Rodinné debaty na téma sexuální výchova mi:**
- a) Vadí (jsou pro mne nepříjemné)
 - b) Spíše vadí
 - c) Nevadí (nemám problém na toto téma diskutovat)
6. **Uved', ve kterých předmětech se dozvídáš informace o tématech uvedených v otázce č. 3:**
-
-
-
7. **Hodiny týkající se sexuální výchovy jsou pro Tebe:**
- a) Velmi zajímavé
 - b) Částečně zajímavé
 - c) Nezajímavé
8. **Jsi spokojen/a s informacemi, které ses ve škole doposud dozvěděl/a z oblasti sexuální výchovy?**
- a) Ano
 - b) Ne

9. O čem by ses chtěl/a dozvědět ve škole více? (můžeš vybrat max. 3 možnosti)

- a) Anatomie lidského těla a sexualita
- b) Láska, přátelství, partnerství
- c) Tělesné změny (menstruace, mutování, růst ochlupení atd.)
- d) Těhotenství a porod
- e) Mateřství a rodičovství
- f) Pohlavně přenosné choroby
- g) Závislosti (drogy, alkoholismus, kouření)

10. Pod pojmem sexuální výchova si vybavíš:

.....

.....

.....

11. Chceš, aby byla sexuální výchova vyučována na ZŠ jako samostatný předmět?

- a) Ano (z jakého důvodu):
- b) Ne (z jakého důvodu):

12. Odkud (kromě rodiny) získáváš nejvíce informací z oblasti sexuální výchovy? (můžeš zaškrtnout více možností)

- a) Internet
- b) Televize, radio
- c) Knihy
- d) Časopisy
- e) Kamarádi
- f) Lékaři
- g) Ve škole získávám dostatek informací, nemusím je získávat jinde

13. Konají se na Tvé škole akce, týkající se sexuální výchovy? (např. besedy o AIDS, drogách, pohlavně přenosných chorobách, šikaně atd.)
- a) Ano
 - b) Ne, žádné se nekonají
 - c) Nevím

Otázky číslo 14, 15, 16 vyplň pouze pokud jsi v otázce číslo 13 odpověděl/a, že se akce na Tvé škole konají

14. Zúčastnil/a ses některých z těchto akcí?
- a) ano (uveď jakých)
 - b) ne

15. Byly pro Tebe tyto školní akce zajímavé?
- a) Ano
 - b) Někdy
 - c) Ne

16. Jaké důležité informace ses na této akci dozvěděl/a?

.....
.....

17. Na které téma by měla být na Tvé škole, co nejdříve, uskutečněna beseda či akce? (je pro Tebe v současné době aktuální)
- a) Anatomie lidského těla a sexualita
 - b) Láska, přátelství, partnerství
 - c) Tělesné změny (menstruace, mutování, růst ochlupení atd.)
 - d) Těhotenství a porod
 - e) Mateřství a rodičovství
 - f) Pohlavně přenosné choroby
 - g) Závislosti (drogy, alkoholismus, kouření)
 - h) Žádná

PŘÍLOHA II. - DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY

Dobrý den,

jsem studentkou 5. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, obor český jazyk - občanská výchova pro 2. stupeň základní školy.

Ve své diplomové práci se zabývám tématem: Problematika sexuální výchovy na ZŠ. Obracím se na Vás proto s žádostí o pomoc při vyplnění krátké ankety. Veškeré, Vámi poskytnuté informace jsou anonymní a budou použity pouze pro účely mé diplomové práce.

Velice děkuji za spolupráci.

S pozdravem

Monika Nuñez Bolívar.

Doplňte, prosím, následující údaje:

Věk:

Pohlaví:

- 1. Uvedte, jaký postoj zaujímáte k výuce sexuální výchovy na ZŠ?**
 - a) Kladný
 - b) Záporný

- 2. Zavedl/a byste sexuální výchovu na ZŠ jako samostatný předmět?**
 - a) Ano (uvedte důvod):
 - b) Ne (uvedte důvod):

- 3. Kdo má, dle Vašeho názoru v rámci školy, odpovědnost za výuku na ZŠ v oblasti sexuální výchovy?**
 - a) Výchovní poradce
 - b) Pedagogové, kteří učí předměty týkající se sexuální výchovy
 - c) Ředitel školy
 - d) Celý učitelský sbor
 - e) Školní psycholog

- 4. Je potřebné, aby se v rámci sexuální výchovy pořádaly na základních školách akce, besedy, programy?**
 - a) Ano
 - b) Ne

- 5. Pomáháte s přípravou těchto akcí?**
 - a) Ano (uvedte jakým způsobem).....
 - b) Ne

- 6. Zajišťuje Vám škola dostatek didaktických materiálů a pomůcek, potřebných pro výuku sexuální výchovy?**
- a) Ano, škola má v tomto směru dostatečné vybavení
 - b) Ne, škola by potřebovala lepší vybavení
 - c) Nevím, nezajímám se o to
- 7. Vzdělávají se pedagogové ve Vaší škole v oblasti sexuální výchovy? (formou školení, kurzů, seminářů)**
- a) Ano, pedagogové na naší škole mají možnost dalšího vzdělávání
 - b) Ne, vzdělávání v této oblasti je nedostatečné
 - c) Nevím, na jaké úrovni je další vzdělávání v tomto oboru
- 8. Pokud by byly uspořádány (v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků) semináře, kurzy, přednášky týkající se sexuální výchovy, zúčastnil/a byste se jich?**
- a) Ano, velmi by mne zajímaly
 - b) Pouze některých, které se vztahují k mému předmětu
 - c) Ne, nemám o ně zájem